

Ajatuspaja Alkio

Politiikan keskikenttä – kysymyksiä Keskustalle

TAMMIKUU 2022

SEPPO KÄÄRIÄINEN

SISÄLLYSLUETTELO

1. Selvityksen tarkoitus.....	3
2. Ajan virtauksia.....	4
3. Keskikenttä ja Keskusta.....	12
4. Yleis-, vaali- ja verkostopuolue.....	15
5. Onko keskustan kannatus saranakohdassa?.....	20
6. Keskusta Pohjoismaissa, liberaalit Euroopassa.....	28
7. Kysymyksenasetteluja.....	32
8. Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka – fundamenttien fundamentti.....	35
9. Ekologinen uudelleenrakentaminen.....	38
10. "Kuka elättää ketäkin?".....	40
11. Itsellinen talouspolitiikka?.....	42
12. "Köyhän asia" 2020-luvulla.....	44
13. Ihmisyys, vastuullinen vapaus ja sivistys.....	46
14. Kaksi loppuhuomautusta.....	48
15. Lähteet.....	50

Selvityksen tarkoitus

”Politiikan keskikenttä- kysymyksiä keskustalle”- selvityksen tarkoituksena on koota näkökohtia politiikan keskikentän ja keskustan tilasta sekä tulevaisuuden näköaloista.

Selvityksen alkupuolella viitataan muutamiin meneillään oleviin kehityssuuntiin ja virtauksiin. Sen jälkeen kuvataan politiikan keskikentän ja keskustan tilaa. Loppupuolella nostetaan esille joitakin poliittisaatteellisia kysymyksenasetteluja ja väitteitäkin tulevaisuudesta ja poliittisista valinnoista. Varsinaisia suosituksia esimerkiksi Suomen Keskustalle ei selvityksessä esitetä.

Ajatuspajan toimeksianto on ymmärrettävä. Poliittinen kenttä on muotoutunut uudelleen. Keskikenttä on supistunut. Puoluekentän olennaisiin muutoksiin 2000-luvulla kuuluu perussuomalaisten ja vihreiden nousu.

Keskustan kannatus on eduskuntavaalitulosten valossa historiallisen alhaalla. Kannatus on laskenut 2010-luvulla lähes yhtämittaisesti. Yksistään se lisää mielenkiintoa puolueen asemaan. Ovathan tutkijat ja media jo vuosikymmeniä povailleet Keskustalle ”aurionlaskun puolueen” kohtaloa. Puolue on aluevaalien (23.1.2022) tulostenkin perusteella jonkinlaisessa saranakohdassa.

Viime vuosien myllerrystä kuvastaa sekin, että Keskustan johdossa on toiminut vuodesta 2010 lähtien viisi puheenjohtajaa. Puheenjohtajien vaihtuvuus on silmiinpistävää, kun ottaa huomioon aiempien puheenjohtajakausien pituudet 115-vuotiaan Keskustan historiassa.

Selvitystyö on tehty aktiivisen seurantaryhmän silmien alla. Heihin lukeutuivat Ajatuspaja Alkion tutkimuskoordinaattori Pauliina Maukonen ja viestinnän suunnittelija Kaisa Oinas-Panuma, sekä osin korkeakouluharjoittelijat Mari Valkola, Aapo Kuusipalo sekä Laura Jäätteenmäki. Ajatuspajan ulkopuolisia jäseniä olivat tohtori Pekka Perttula, maisteri Markus Ylimaa, tutkija Jenni Karimäki sekä poliittinen asiantuntija Ilkka Miettinen. Jäsenet ovat mielipiteillään ohjanneet selvitystä ja myös hankkineet aineistoa. Kiitän heitä arvokkaasta avusta.

Keskustelu puolueiden tilasta ja tulevaisuudesta on tärkeää. Puolueet ovat kansanvalan ja kansalaisten palveluksessa. Niiden kautta syntyvät yhteiskuntamme muovaavat päätökset. Mitä enemmän puolueista keskustellaan myös julkisuudessa, sitä parempi se on kansanvallalle ja kansalaisten osallistumiselle.

lialmessa
Seppo Kääriäinen

Ajan virtauksia

Tulevaisuuden megatrendien kärjessä ovat ilmaston lämpeneminen ja luonnon monimuotoisuuden kato — ja kaikki siihen liittyvät sekä siitä johtuvat ongelmat. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, Sitra, puhuu yhteiskunnan ekologisesta uudelleenrakentamisesta. Ilmaston lämpenemisen hillitseminen ja siirtyminen fossiilivapaaseen talouteen ja yhteiskuntaan ovat kiireellisiä, mutta yli vaalikausien ulottuvia yhteisiä tavoitteita.

Suomessa ja Euroopan Unionissa metsäkeskustelu käy kiihtyvillä kierroksilla. Oletettavasti tämäkin meno jatkuu. Suomen metsien hoitoon ja hyödyntämiseen kohdistuu maailmalla myönteistä mielenkiintoa, mutta samalla kasvavia kriittisiä paineita kotimaassa. Metsien tulevaisuus on Suomelle ja suomalaisille monessa mielessä elintärkeä kysymys.

On realismia samaan aikaan myöntää, että edessä on väistämättä sopeutuminen koko ajan etenevän ilmaston muutoksen muokkaamiin elämän ehtoihin, vaikka ilmaston muutoksen hillitsemisessä onnistuttaisiinkin. Ratkaisut edellyttävät kansainvälistä yhteistyötä, kansallisia toimia ja henkilökohtaisia valintoja.

Sitra listaa muut megamuutokset seuraavasti: väestö ikääntyy ja monimuotoistuu, talous hakee uutta suuntaa, teknologia tunkeutuu kaikkialle, ja verkottuminen valtaa alaa.

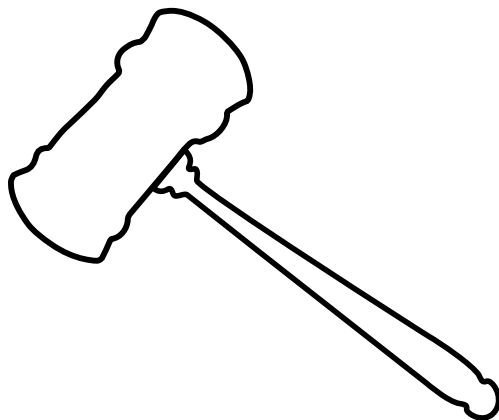
Energia on ympäristö- ja ilmastopoliitiikan keskiössä. Suomen ympäristökeskus (Syke) otti kantaa 4.10.2021 energiamurroksen kokonaisuuteen. Se kiinnitti huomiota kuuteen kriittiseen näkökohtaan: energiaköyhyys, uhkat elinkeinoille, energiapoliittisen päätöksen teon kapeus, itse tuotetun energian ongelmat, älyteknologian vähäinen koulutus ja lapsityövoima älypuhelinmineraalien kaivamisessa. (Syke 4.10.2021.) Syken ongelmalistasta puuttuvat vielä liikkumiseen liittyvät ongelmat.

Syken reunahuomautukset korostavat kokonaisuutta. Energiaköyhyys tarkoittaa energiahinnan epätasaisuutta ja koko ajan kasvavaa taakkaa pienituloisille ihmisille. Uhka elinkeinoille viittaa ilmastosyiden takia väistämättä poistuviin elinkeinoihin ja siitä johtuviin vaikeuksiin, mutta samalla se avaa mahdollisuuksia uusille elinkeinoille. Syken huomautukset on syytä noteerata siitä vinkkelistä, että matkalla hiilineutraaliuteen olisi pidettävä silmällä kokonaisuutta, myös odottamattomia ja ikäviäkin seurauksia oikeudenmukaisuuden, sosiaalisen ja inhimillisen kestävyysnäkökulmasta.

Professori Pertti Alasuutari hahmottelee Tasavalta-tutkimuksessaan sodanjälkeisen Suomen kehitystä kolmena toisiaan seuraavana vaiheena: moraalitalous (1950-luvulle), suunnittelutalous (1980-luvulle) ja kilpailutalous (jatkuu edelleen). Alasuutarin mukaan elämme edelleen kilpailutalouden aikaa somella ja digillä sävytettynä. (Alasuutari 2017.)

Kysymys kuuluu Alasuutarin hahmotteluun liittyen, millainen vaihe voisi seurata somella ja digillä vahvistettua kilpailutaloutta. Elämän ehdot liittyvät väistämättä ilmastomuutoksen aiheuttamaan murrokseen, mutta on mahdollista, että muutkin tekijät koettelevat totuttua elämänmuotoa, kuten pandemia on viimeisimmäksi osoittanut.

"Kriisikestävyys (resilienssin) tavoittelu vaikuttaa voimistuvasti kaikkeen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon."

Yhteiskunnassa varaudutaan – ainakin olisi varauduttava – perinteisten uhkien kuten sotien ja ilmastokriisin lisäksi pandemioihin, terrorismiin, tekoälyn ja robottien maailmaan sekä väestöliikkeisiin – ja vielä yllätyksiinkin.

Alasuutarin kolmiosaisen hahmottelun jatkoksi tai sen rinnalle voi asetella kriisikestävän, resilientin, talouden ja yhteiskunnan.

Tässä viitataan vain yhteen kapealta näytävään näkökulmaan. Yhteiskunnan hiilineutraaliutta tavoitellaan sähköistämällä tiukalla aikataululla yhteiskunnan toimintoja mahdollisimman kattavasti. Tällaisen politiikan sivuseurauksena voi olla yhteiskunnan haavoittuvuus. Onkin viisasta ottaa huomioon tämän väistämättömän ja ehdottoman tarpeellisen politiikan riskit niin meillä kuin muuallakin.

Kriisikestävän yhteiskunnan ytimessä ovat monet arkipäivän asiat, joita ilman elämä käy mahdottomaksi: ruoka, energia ja vesi – sekä lääkkeet. Niitä on saatava omasta takaa kaikissa olosuhteissa, ja niiden hallinta on pidettävä kotimaisissa käsissä. Huoltovarmuus tarkoittaa näiltä osin oikeaa omavaraisuutta.

Kriisikestävyys, kokonaisturvallisuus ja siihen liittyvä johtaminen nousevat yhä keskeisempään asemaan epävarmuuden ja yllätysten täyttämässä maailmassa.

Aikamme trendejä ovat alueellinen keskittyminen ja huolestuttava väestökehitys (ikäntyminen, väestön vähentyminen ja huoltosuhteen heikentyminen) kaikkine seurauksineen. Pääkaupunkiseudun, Tampereen ja Turun muodostama kolmio on kasvanut, kun taas laajassa Suomessa väestö vähenee keskuskaupunkeja – Tampere, Oulu, Kuopio – lukuun ottamatta.

"Kysymys kuuluu, millaisella yhteiskuntapolitiikalla ja -rakenteella kriisikestävyys on turvattavissa kaikissa kuviteltavissa olevissa häiriötilanteissa niin kaupungeissa kuin maaseudulla eri puolilla Suomea."

Maassamme käydään olematonta keskustelua keskittymisen hyödyistä ja haitoista niin talouden, luonto- ja kriisikestävyyden ja turvallisuuden kuin yleisen tasa-arvoisuuden kannalta.

"Alueellisen keskittymisen jatkumista on pidetty ikään kuin itsensänselvyytenä, jota ei haluta tai ei uskalleta kyseenalaistaa."

Keskittymisen rinnalla on ollut viime aikoina havaittavissa ns. akanvirtailmiö, eräänlainen takaisinvirtaaminen. Ihmisiä muuttaa monenlaisilla perusteilla pääkaupunkiseudulta seutukaupunkeihin, kehyskuntiin ja maaseudulle. Uusimaa on kokenut ensimmäisen kerran 70 vuoteen muuttotappiota (esimerkiksi Repo

28.1.2022). Muodostuuko korona-ajan ilmiöstä pitempiaikainen trendi? Onko käsillä historiallinen käänne?

Jos väestökehitys jatkuu nykymerkeillä, Suomen väkiluku alkaa laskea kymmenen vuoden kuluttua; työikäinen väki vähenee. Lasten ja nuorten määrän vähentyminen heijastuu koko yhteiskuntaan jo lähivuosina, ei vähiten päivähoito- ja koulumaa-ilmaan. Eläkemenosta, -maksuista ja niiden maksajista käydään keskustelua. Maksettava määrä kasvaa, koska maksajia on vähemmän. Yksi johtopäätös vaikuttaa todennäköiseltä: kaikkien ainakin periaatteessa kannattama hyvinvointivaltio on vaarassa ajautua umpikujamaiseen tilanteeseen, ellei suuntaa saada muuttumaan.

Hyvinvointivaltiota on ollut vuosikymmeniä laaja poliittinen ja yhteiskunnallinen kannatus; tosin hyvinvointivaltio koettaneen hyvinkin monenlaisilla tavoilla. Poliittisella kentällä on erilaisia käsityksiä hyvinvointivaltion kestävydestä ja uudistamisen suunnasta.

Suomalaiset ovat olleet erilaisissa mittauksissa maailman onnellisimpia. Hyvinvoin-

tivaltio on onnistunut tehtävässään. Vai onko? Valtaosaltaan kyllä, mutta vain valtaosaltaan.

Hyvinvoinnin ja onnellisuuden katveessa on ikäviä ja vaarallisiakin virtauksia. Yhteiskunnan sosiaalinen tila herättää kysymyksiä. Viitataan tässä vain kolmeen. Ne eivät tee mitättömiksi hyvinvointivaltion myönteisiä piirteitä.

Ensinnäkin huono-osaisuus yhteiskunnassa kasautuu, kuten on aina tapahtunut. Huono-osaisuus koettelee kaikenkokoisia kaupunkeja ja myös maaseutua. Työttömyys pysyy suurena. Syrjäytyminen ja huono-osaisuus periytyvät polvesta toiselle. Nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat pelottavan yleisiä koko maassa. Leipäjonot ovat pysyvää todellisuutta – nekin koko maassa. Yksinäisyys on laajaa kytkeytyen muihin sosiaalisiin ongelmiin. Köyhyys, syrjäytyminen ja huonovointisuus näkyvät yhteiskunnassa.

Toisekseen; tutkimus toisensa perään kertoo, että koulunkäyntikin periytyy. Vanhempien koulutustaso vaikuttaa lasten ja nuorten koulutukseen ja oppimisen eroihin. Erot koulutuksessa kertautuvat. Mitä hävitään koulutuksessa ja oppimisessa, sitä maksetaan inhimillisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti isoina maksuina. Mitä paremmin onnistutaan toteuttamaan tasa-arvoisuutta koulutuksen ja sivistyksen asioissa, sitä ehyempi ja turvallisempi on hyvinvointiyhteiskunta.

Kolmanneksi; alueelliset erot elämisen ehdoissa pysyvät jyrkkinä. Asuminen ja liikkuminen ovat kallistuneet – eritoten energian kallistumisen seurauksena – niillä harvaanasutuilla alueilla, joilta julkiset ja yksityisetkin palvelut ovat jo vähenneet radikaalisti tai loppuneet kokonaan. Kansalaisten elämää jo pitemmän aikaa ahdistaneet kehityssuunnat kasautuvat samoille alueille ja ihmisille. Huomattava on myös erot koulutuksen mahdollisuuksissa eri alueiden välillä. Nämä ilmiöt jäytävät pienituloisia koko maassa, ei vain perinteisillä kehitysalueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Politiikan perinteisiä jakolinjoja sekoittavat ns. uuden politiikan asiat (termi on lähtöisin ainakin Tuomo Martikaiselta ja Hanna Wassilta).

”Puolueet ovat tottuneet vastamaan aikansa haasteisiin perinteisten ohjelmiensa pohjalta. Uusiin kysymyksiin vastauksia ei olekaan löydettävissä automaattisesti.”

Esimerkkeinä mainittakoon seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisuuteen liittyvät asiat, eläinten oikeudet, eutanasia ja huumeiden käytön dekriminialisointi. Nuoret äänestäjät ovat kiinnostuneita näistä kysymyksistä. Samalla on nähtävissä, että nuoret luottavat yhä vähemmän perinteisiin instituutioihin, etenkin globaalien ongelmien ratkaisemiseksi.

Uuden politiikan asiat halkovat puolueita sisältä. Todennäköistä on, että tällaiset kysymykset ovat lisääntymään päin. Maailma supistuu, ja asiat monimutkaistuvat. Vallalla olevat käsitykset elämästä tulevat haastetuiksi. Teknologian pysähtymätön kehitys ja uudet keksinnöt nostavat eteemme tykänään uudenlaisia kysymyksiä, joista osa haastaa ihmisyyden, ainakin perinteisessä mielessä.

”Puolueiden haasteena on pohtia ja ratkaista, millaisilla menettelytavoilla ne muodostavat kantoja uudentyyppisiin vaikeisiin eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin. Tutkijoiden, päättäjien ja kansalaisjärjestöjen olisi hyvä keskustella uusista politiikan asioista esimerkiksi jonkinlaisen eettisen neuvottelukunnan puitteissa.”

Vakaus ja muutos kulkevat käsi kädessä. Osa äänestäjistä on vakaan menon kannalla jokaisessa tilanteessa, osa taas lähes aina hakee muutosta. Vaalit voitetaan yleensä muutosvaatimuksilla. Näin tapahtuu vallanpitäjien ja opposition poliittisesta väristä riippumatta. Tuntuu, että tämä tendenssi on voimistumaan päin. Äänestetään mieluummin jotakin vastaan kuin jonkin puolesta.

Demokratian iso kysymys kuuluu, voiko vakautta, yhteistyötä ja yhteiskuntarauhaa korostava vallassa oleva puolue menestyä vaaleissa, kun maailma ympärillä on liikkeessä. Tämä haaste koskee kaikkia "vanhoja puolueita", mutta erityisesti kokoomusta, sosiaalidemokraatteja ja keskustaa. Niiden yhteisenä vahvuutena on pidetty ennustettavuutta, yhteistyökykyisyyttä ja vastuullisuutta. Ne ovat hakeneet ratkaisuja "keskeltä". Onko tämä asetelma muuttumassa? Suomenkin politiikan ongelmaksi on tullut se ajattelun- ja toimintatapa, että "on tärkeämpää olla oikeassa kuin sopia asioista", kuten tohtori Jenni Karimäki totesi Missä olet keskusta? -webinaarissa 23.10.2021. (Ajatuspaja Alkio 27.10.2021a)

"Vakaus ei ole muutosten ja uudistuspolitiikan vastakohta. Vakaus ei tarkoita muuttumattomuutta."

Asia on pikemminkin niin, että laajasti harkituilla, neuvotelluilla ja sovituilla uudistuksilla turvataan parhaiten vakaita yhteiskunnallisia oloja, siis yhteiskunta- ja työrauhaa.

Kun tehdään suuria, koko yhteiskuntaa ja maata sekä jokaista kansalaista koskettavia uudistuksia, olisi hyvinkin viisasta tehdä valmistelutyö laajapohjaisesti niin, että kaikki tärkeät tahot sitoutuvat jo varhaisessa vaiheessa uuteen tulevaan.

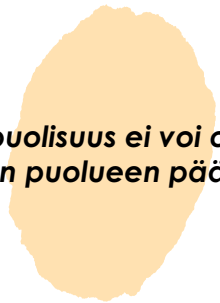

***"Vakaus edellyttää
sillanrakentajuutta."***

Kysymys asettuu niin, että tästä sillanrakentajuudesta on osattava tehdä äänestäjiin vetoavaa politiikkaa myös vaalikampanjoinneissa.

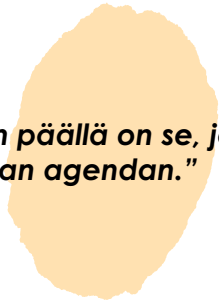
Sosiaalinen media vaikuttaa poliittiseen keskusteluun. Se on kärjistynyt ja perin päiväkohtaista. Poliittisessa keskustelussa ei juurikaan pohdita Suomen pitkän aikavälin näkymiä. Jokavuotiset vaalit näyttävät ohjaavan keskustelua pois pitkän tähtäyksen polttavista ja vaikeista asioista. Lisäksi somessa liikkuva tieto ei välttämättä pidä kutiaa; disinformaatio ja valehtelu ovat yleisiä. Puolueen on selviydyttävä päiväkohtaisessa poliittisessa keskustelussa, mutta yhä enemmän sen on kyettävä ottamaan rohkeasti kantaa pitkän sihdin kysymyksiin niin ihmiskunnan, Euroopan kuin kansakunnankin näkökulmasta.

Viimeaikaisissa mittauksissa on käynyt selväksi, että äänestäjät asettavat valintansa perusteeksi puolueen ja sen linjan ennen muita kriteereitä. Sittenkin puolueen politiikan sisältö, linja ja kaiken takana olevat arvot ovat kansalaisten mielestä tärkeämpiä kuin erilaiset imagotekijät niitäkään väheksymättä. Puolueiden kannalta tämä tarkoittaa, että niiltä odotetaan selkeitä vastauksia ihmisiä askarruttaviin kysymyksiin myös pitkällä tähtäyksellä. Puolueilla on oltava myös kyky nostaa keskusteluun ja päätöksentekoon pinnan alla muhivia teemoja.

"Pintapuolisuus ei voi olla vastuullisen puolueen pääsävel."

Kolikolla on kääntöpuolensa. Puolueet pyrkivät erottautumaan toisistaan selkeillä kannanotoilla, mikä on johtanut osaltaan äärilaitoja ruokkivaan "keskipakoisvoimaan". Seurauksena on poliittisen yhteistyön heikentyminen. Puolueet kohtaavat kaksoishaasteen: on samanaikaisesti erottauduttava ja rakennettava yhteistyötä.

***"Vallan päällä on se, joka luo
politiikan agendan."***

Suomi on läntinen maa. Elämme täällä lännen ja idän rajapinnassa, ja olemme pohjoismaa. Kansainvälisellä yhteistyöllä jokaiseen ilmaansuuntaan on vuosisataiset historiansa. Suomalainen "kansainvälisyys – kansallinen etu"-asetelma on keskeinen ja tärkeä. Valtion johto on vaalinut sotienjälkeisen ajan ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa kansallista liikkumatilaa, siis mahdollisuutta tehdä omia, Suomen turvallisuutta vahvistavia valintoja. Valinnanmahdollisuus tarkoittaa myös Nato-jäsenyyden hakemista, jos niin päätetään. Sotilasliiton liittoutumattomuus tai "sotilasliittoon kuulumattomuus" (vuoden 2007 hallitusohjelman kirjaus, Valtioneuvosto 19.4.2007, 9) on yhdessä sovittu valinta hallituksen ja eduskunnan päätöksissä, viimeisimmäksi syksyllä 2021.

Suomi on tehnyt merkitykselliset valtiolliset valintansa johdonmukaisesti niin, että saamme hyötyä kansainvälisestä yhteistyöstä, kaupasta ja viennistä. Laajalla vuorovaikutuksella on ollut ja on vaikutuksensa kulttuuriimme, elämänmuotoomme ja turvallisuuteemme. Suomi on vastavuoroisesti vaikuttanut ja vaikuttaa edelleen yhteisiin asioihin maailmassa ja Euroopassa, Euroopan Unionissa niillä voimavaroilla ja taidoilla, jotka sillä on. Suomi on rakentanut näistä ainespuista poliittisen linjasta ja toimintatapansa.

Kansainvälisyys ja kansallinen etu eivät ole vastakkain. Globalisaatio on ollut ja on ajan iso ilmiö, joka tunkeutuu kaikkialla kaikkeen. Maailma siinä mielessä kutistuu. Tarve kansojen vä-

liseen yhteistyöhön yhteisten ongelmien ratkaisemiseksi kasvaa: ilmastonmuutos ja pandemia todistavat siitäkin. Lantilla on toinen puolensa. Kansalliset intressit eri puolilla maailmaa eivät ole kuitenkaan haalenemaan päin. Kukin kansakunta katsoo eteensä. Intressien yhteisyys sitoo, niiden vastakkaisuus puolestaan edellyttää sitkeää sovittelua ja yhteisten etujen hakemista.

Historia, yhteiset kokemukset, sodat, luonnon olosuhteet, maantiede, geopolitiikka ja ajan mittaan muotoutunut elämänmuoto ovat useimmille kansakunnille tärkeitä asioita - myös tässä ajassa. Niin ne ovat Suomellekin ja useimmille suomalaisille. Myös kansainvälisessä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa keskeisenä lähtökohtana on kansallinen etu.

Presidentti Niinistö puhui ihmisoikeuksien ja muuttoliikkeen ristipaineista suurlähettiläskoukussa (Tasavallan presidentti 24.8.2021). Hän viittasi myös puheeseensa vuoden 2016 valtiopäivien avajaisissa, joissa hän herätteli keskustelua samasta teemasta. Afganistanin tapahtumat ja siitä mahdollisesti heittyvä muuttoliike ajankohtaistivat asian. Tapahtumat Valko-Venäjän ja Puolan rajoilla vuoden 2021 syksyllä kertoivat vaikean kysymyksenasettelun pysyvyydestä ja hybridivaikuttamisen uusista (ja aina uusista) keinoista.

Niinistö huipensi mainitun puheensa jo viittaa miinsa ristipaineisiin:

"Olisi miellyttävämpää, jos emme joutuisi vastakkainasettelujen äärelle. Mutta aina päätöksenteko ja vastuunkanto ei ole miellyttävää. Viime kädessä meidän kaikkien on puolustettava suomalaista yhteiskuntaa."

Kansallinen etu herättää monia tunteuksia, niin tuen ilmaisuja kuin vastaväitteitäkin. Kysymys on myös siitä, miten kansallista etua ajetaan nykyisissä kireissä maailmanoloissa ja miten siitä julkisuudessa puhutaan. Luonnollista on, että suomalaista yhteiskuntaa (kuten maan koskemattomuutta) puolustetaan yhteisymmärryksessä ja yhtenäisesti. Samanlaista odotetaan suhtautumisessa ihmisyyteen ja ihmisoikeuksiin. Mahdollisten ristiriitatilanteiden hallitseminen kysyy valtionjohdolta ja puolueilta vastuuta ja taitoa.

Suomen Washingtonin suurlähettiläs Mikko Hautala pohti Suomen Kuvalehden "Rattaissa on monta pyörää"-kolumnissa 15.10.2021 Suomen asemaa EU:n päätöksenteossa. "Se (Euroopan Unioni) on poliittinen kilpailuareena, jossa jokainen valtio ajaa ennen muuta omia etujaan ja pyrkii ohjaamaan päätöksentekoa niiden mukaisesti."

Hautalan kiteytyksessä ei ole varsinaisesti uutta. Kiteytyksessä todetaan asioiden tila. Hän tuo esille sen näkökulman, joka suomalaisilla päätäjillä oli kirkkaana mielessä myös silloin, kun Suomi päätti liittyä Euroopan Unionin jäseneksi vuonna 1995. Mutta merkittävää on se, että suurlähettiläs sanoo olennaisen johtopäätöksen selkeästi vuonna 2021, neljännesvuosisata liittymisen jälkeen. Kansallisten etujen vaalimista on katsottava laajasta näkökulmasta. Se edellyttää etenkin tiukoissa tilanteissa Euroopan Unionin yhtenäisyyttä. Vuoropuhelun elossa pitäminen kriisin osapuolten välillä kuuluu olennaisena piirteenä Suomen toimintatapaan.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittinen keskustelu on viime aikoina vilkastunut Suomessa. Taustalla ovat huolestuttavat tapahtumat lähellä Euroopassa ja kauempanakin. Ukrainan kysymys ja kaikki tapahtumat sen tiimoilta pitävät yllä aktiivista ulko- ja turvallisuuspoliittista pohdintaa oman maamme turvallisuudesta, Nato-keskustelua myöten. Eduskuntavaalit 2023 ja presidentinvaalit 2024 käydään ainakin osittain ajankohtaisten utp-teemojen pohjalta.

Tohtori Juho Rahkonen totesi Missä olet keskustaa? -webinaarissa 23.10.2021 (Ajatuspaja Alkio 27.10.2021b) tunnetun lausahduksen mukaisesti, että "demography is destiny". Hän esiteli opetusministeriön vuonna 2021 teettämän nuorisomittauksen (18–29-vuotiaat) tuloksia, jotka ovat linjassa kaikkien viime aikoina tehtyjen nuorisogallupien tulosten kanssa: kokoomus ja vihreät ovat johtavia nuorisopuolueita omalla kannatustasollaan, perussuomalaiset ovat pronssilla, ja keskusta on yhdessä SDP:n ja vasemmistoliiton kanssa alle 10 %:n tasolla.

Rahkonen muistutti myös, että äänestäjäkunta vaihtuu myös sitä kautta, että joka vuosi äänestysikään tulee noin 50 000 uutta äänestäjää. Siiten eduskuntavaalikaudella aikana uurnille voi tulla noin 200 000 uutta äänestäjää.

Äänestäjät vaihtavat sittenkin aika vähäisesti puoluekantaansa. Muutokset tapahtuvat poliittisten pääleirien sisällä, mutta ei niiden välillä; katsomossa toki pistäydytään tai pysytään. Taustalla jyllää joka tapauksessa "hiipivä muutos", joka viittaa nimenomaan nuorten puoluevalintoihin ja suurten ikäluokkien väistymiseen ja näkyy väistämättä puolueiden kannatuksessa lähivuosien vaaleissa. Puoluekartta on jo muuttunut.

Passiiviset, katsomossa politiikkaa tarkkailevat kansalaiset ja äänestysikään tulevat nuoret antavat puolueille luonnollisia mahdollisuuksia kannatuksensa kasvattamiseen. Keskusta kilpailee lisäksi toisen pääleirin äänestäjistä kokoomuksen, perussuomalaisen ja kristillisdemokraattien kanssa.

Keskikenttä ja keskusta

Politiikan keskikenttä

Politiikan keskikentällä ymmärretään tässä selvityksessä perinteisen vasemmiston ja perinteisen oikeiston väliin asettuvia puolueita. Keskikentällä toimivien puolueiden ominaisuuksiksi lasketaan maltillisuus ja yhteistyökykyisyys. Tämä näkemys lienee totta, mutta se on kapea käsitys esimerkiksi Suomen Keskusta rp:n olemuksesta.

"Keskustalainen puolue kokoaa ja on ratkaisuhakuinen."

Samalla sillä on sellaisia omaleimaisia tavoitteita ja toimintatapoja, jotka erottavat sen muista ja jotka selittävät sen historiallista kannatusta vähintään yhtä paljon kuin kokoavuus ja sillanrakentajuus.

Politiikan keskikentällä ovat vuosikymmenten mittaan toimineet "alkuperäisten" keskustalaisien puolueiden - Maalaisliitto ja Edistyspuolue seuraajineen - ohella jossakin muodossa myös RKP, SKL (nykyinen KD) ja SMP. Vihreä liitto perustettiin vuonna 1987. Keskustapuolueella oli vihreiden kanssa yhteisiä näkemyksiä ja yhteistyötä noina vuosina jopa aluepolitiikassa ja etenkin sosiaalipoliittisissa kysymyksissä.

Keskustalaisuuden ja Keskustan ydin on Santeri Alkion (1862–1930) ja K. J. Ståhlbergin (1865–1952) ajatuksissa ja politiikassa. Yhteistä oli vahva ja tulokellinen toiminta tasavaltalaisuuden, kansanvallan, lain ja järjestyksen, sisällissodan jälkeisen sovinto- ja eheyspolitiikan sekä sivistysaatteen hyväksi. Maalaisliittoa ja edistyspuoluetta yhdistivät samansuuntaisten ajatusten - ylisukupolvisuus ja uudistuspolitiik-

ka ihmisyyden ja humanismin hengessä – lisäksi vieruspaikat politiikan keskikentällä, ja toimiva yhteistyökykyisyys niin oikealle kuin vasemmallekin.

"Yhteistyökykyisyys konkretisoi hallituspolitiikassa."

Göran von Bonsdorff (1954) arvioi, että toimintakykyisen hallituksen muodostaminen ilman maalaisliittoa ja poliittista keskustaa oli mahdotonta. Rauli Mickelsson (2015) puhuu Suomen "hallituskelpoisimmasta" puolueesta ja viittaa puolueen suotuisaan "mediaanasemaan". David Arter (1978) korostaa Maalaisliitto- Keskustan "valitsija-asemaa" hallitusten muodostamistilanteissa. Hän nimittää tätä vasemmiston ja oikeiston välissä olevaa strategista sijaintia saranaryhmän asemaksi.

Hans Keman (1994) laskee Suomen Keskustan länsieurooppalaisten keskipuolueiden joukkoon kolmella perusteella: 1) keskeinen asema puoluekentässä (vasemmisto-oikeisto-akselilla), 2) vasemmistosta ja oikeistosta erottuva ohjelmallinen identiteetti, sekä 3) hallitseva rooli hallituksen muodostamisessa ja poliittisissa prosesseissa. Keskusta on käyttänyt hyväkseen "valitsija-asemaansa" ja pyrkinyt olemaan samalla sovittelava voima maan politiikassa. Arterin ja Kemanin havaintoa on osin haalentanut vuoden 1987 hallitusratkaisu, jossa SDP ja Kokoomus muodostivat hallituksen Keskustan yli. Sama toistui Lipposen hallitusten kokoamisessa vuosina 1995 ja 1999 sekä Kataisen hallituksen muodostamisessa vuonna 2011.

Keskiryhmien yhteistyö kiinteytyi 1960-luvun loppupuolella, jolloin yhteiskunnan rakenne-muutos oli ennätyksellisen rajua ja myös puolue-elämässä tapahtui muutoksia. Vasemmisto sai enemmistön eduskuntaan vuonna 1966. Yhteiskunnan ilmapiiri vasemmistolaistui laajasti. Maalaisliitto muutti nimensä vuonna 1965 Keskustapuolueeksi, ja Liberaalinen Kansanpuolue aloitti toimintansa vuonna 1965 Suomen Kansanpuolueen ja Vapaamielisten Liiton työn jatkajana.

Puheenjohtajat Johannes Virolainen (Kesk.), Mikko Juva (LKP) ja Jan-Magnus Jansson (RKP) julkaisivat vuonna 1967 yhteiset kannanotot kulttuuripoliitikasta, nuorisokysymyksistä, ympäristönsuojelusta ja väliportaan hallinnosta. Kannanottojen aihealueet suuntautuivat tulevaisuuteen. Ne on nähtävä myös reaktioina vasemmistoväritteeseen ilmapiiriin.

"Keskiryhmät esiintyivät voimistuvan vasemmistolaisen politiikan vaihtoehtona."

Juva ja Jansson olivat Helsingin Yliopiston professoreita, Juva myöhemmin evankelisluterilaisen kirkon arkkipiispa ja Jansson Hufvudstadsbladetin päätoimittaja.

1970-, 80- ja 90-luvuilla keskiryhmien yhteistyö tiivistyi ohjelmalinjausten lisäksi vaaliliittopoliitikassa. Vaaliliittoihin liittyi monissa vaalipiireissä myös Suomen Kristillinen Liitto. Tämän puolueen ensimmäinen kansanedustaja Raino Westerholm valittiin Keskustapuolueen ja Kristillisen liiton vaaliliitosta Kymen vaalipiiristä vuonna 1970.

Yhteistyö kiinteytyi 1980-luvulla edelleen niin, että perustettiin KeVa, keskiryhmien valtuuskunta. Lisäksi Suomen Maaseudun Puolue pyrittiin kytkemään keskiryhmien politiikkaan. Etenkin vaalikaudella 1983–87 Keskustapuolueen ja RKP:n hallituspoliittinen yhteistyö oli hyvinkin operatiivista. SMP pyrittiin kytkemään keskustalaiseen politiikkaan ja operointiinkin. Tällä liitoutumisella keskiryhmät hakivat vastavoimaa sosiaalidemokraateille. SKL osallistui pääministeri Ahon ns. sinivihreään hallitukseen vuosina 1991–94.

"Vuosituhannen vaihteen jälkeen keskustayhteistyö on valtakunnan politiikassa hiipunut ja käytännössä lähes loppunut."

Siihen vaikutti osaltaan myös Keskustan oma parlamentaarinen voima (yli 20 %:n kannatus) aina 2010-luvulle.

"Keskusta" on takavuosina liitetty eräänlaisena poliittisena etuliitteenä niin sosiaalidemokraateihin kuin kokoomukseenkin. Kokoomus on määritellyt itseään "keskustaoikeistolaisena" puolueena jo 1970-luvulla. SDP on puhunut itsestään "keskustavasemmistolaisena" liikkeenä lähinnä 2000-luvun alkuvuosina. SDP:tä on myös luonnehdittu keskikenttään kuuluvaksi, mutta ei poliittisen keskustan liikkeeksi. Etuliitteellä on haluttu sekä laajentaa poliittista liikkumatilaa ja kannatusta, että antaa kuvaa maltillisesta oikeistosta ja maltillisesta vasemmistosta. "Keskusta"-etuliite ei ole tehnyt niistä ideologisesti keskustalaista puolueita, eikä niin ole ollut tarkoituksaan. Nytemmin keskusta-etuliitteiden käyttö on harventunut, jopa loppunut.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (Eva) julkisti 11.12.2021 mielipidemittauksen äänestäjien sijoittumisesta perinteiselle oikeisto-keskusta-vasemmisto-janalle. Tutkimuksessa haastateltiin syys-lokakuussa 2021 yli 2000 17–79-vuotiaasta suomalaista. 44 % vastanneista ilmoitti olevansa oikeistolainen, 34 % vasemmistolainen ja 22 % keskustalainen. Oikeistolaisuus on mittauksen mukaan vahvistunut edelliseen vuoden 2014 tutkimukseen verrattuna. Oikeistolaiset ovat kaiken päälle nyt vahvemmin oikeistolaisia kuin 8 vuotta sitten. Miehet ovat oikeistolaisempia kuin naiset. Perussuomalaiset ovat mittauksen mukaan oikeistolaistuneet, kun taas vihreiden äänestäjät ovat vasemmistolaistuneet.

"Virta on vienyt kaiken kaikkiaan oikealle. Paine keskustaa kohtaan tulee nyt pääosin oikealta, kun se tuli 1960–70- ja -80-luvuilla – keskikentän yhteistyön tiivistymisen vuosina – pääosin vasemmalta."

Poliittinen keskusta on vaikuttanut aikojen saatossa merkittävästi Suomen valtiolliseen politiikkaan ja yhteiskuntalojen vakauteen. Keskusta on ollut yhtä aikaa sekä yhteistyövoima että vastavoima – poliittisesta tilanteesta riippuen vasemmalle tai oikealle.

Keskustayhteistyön tai keskikenttäyhteistyön historia on pääosin menestyksellinen, tä-

män päivän yhteistyö on tilannekohtaista ja vähäistä, ja yhteistyön tulevaisuus on hämärän peitossa ja keskustan aloitteellisuuden varassa.

Oikeisto ja vasemmisto tuntee, että keskustaa? Eletään poliittisen keskikentän murrostaikaa: mikä on sen tarkoitus ja tehtävä sekä painoarvo?

Vleis-, vaali- ja verkstopuolue

Keskustan (Maalaisliitto - Keskustapuolue - Suomen Keskusta) puoluekehitys (1906–2022) on noudatellut yleistä eurooppalaista puoluekehitysmallia. Keskusta syntyi kaaderi- ja joukkopuolueena. Siitä kehittyi nopeasti maakuntien vahva joukko- ja kenttäpuolue.

Maurice Duvergerin (1967, 1969) mukaan joukkopuolueen vahvuutena ovat suuret jäsenmäärät, hierarkkinen järjestöorganisaatio ja aktiivinen kenttätointa. Joukkopuolue hakee voimansa tietystä väestö- ja ammattiryhmistä ja toimii selkeiden, jopa jyrkkien ideologisten nuottien mukaisesti. Se korostaa ohjelmallisia eroja toisiin puolueisiin. Joukkopuolueella on hyvin toimiva järjestöorganisaatio. Maalaisliitto-Keskustapuolue oli kaikkea tätä.

Myös Keskusta muuttui 1960-, 1970- ja 1980-luvuilla Otto Kirchheimerin (1966) kuvaamaksi yleispuolueeksi (catch all party). Nimenmuutos Maalaisliitosta Keskustapuolueeksi vuonna 1965 ja Suomen Keskustaksi vuonna 1988 symbolisoi uudistumista yleispuolueeksi.

"Yleispuolue tavoittelee uutta kannatusta perinteisten kannattajaryhmiensä ulkopuolelta soveltaen ideologiaansa muuttuvien olosuhteiden mukaisesti."

Maalaisliitto-Keskusta on onnistunut yleispuoluepyrkimyksessään lukuun ottamatta vaatimatonta kannatusta maan suurimmissa kaupungeissa, etenkin pääkaupunkiseudulla.

Keskusta pyrki vahvistamaan yleispuoluekuvaansa hyväksymällä Liberaalisen Kansanpuolueen jäsenjärjestykseen vuonna 1982. Aloite liittymisestä tuli liberaaleilta. Liitto purkautui neljä vuotta myöhemmin. Keskustapuolueeseen liittyi kuitenkin mainittava määrä ammattiyhdistys- ja pienyritystoimintaa tuntevaa/osaaavaa väkeä kaupungeissa eri puolilla Suomea.

Nimenmuutos Suomen Keskustaksi (1988) ja liittyminen Liberaalisen Internationaaliin heijasti puolueen muutosta yleispuolueeksi.

Klaus von Beyme (1993) on kuvannut laajan kannatuspohjan omaavia yleispuolueita luonnehdinnalla "yleispuolue+". Yleispuolue plussa ottaa aktiivisesti kantaa lähes kaikkiin ajassa liikkuviin kysymyksiin, on johtajakeskeinen ja toimii julkisuushakuisesti. Ideologia on liudentunut.

Yleispuolueesta on lyhyt matka vaalipuolueeksi. Angelo Panebianco (1982) puhuu ammattimaisesti johdetuista vaalipuolueista. Vaalipuolueiden suhde jäseniin on ohentunut.

Galluplaitokset ja mainostoimistot osallistuvat keskeisesti puolueiden vaalivalmisteluihin puoluekoneiston apuna. Puolueiden ideologinen väri on haalennettuna taustalla. Richard S. Katz & Peter Mair (1995) näkevät Pohjoismaiden puolueiden kulkeneen vielä vaalipuolueistakin askeleita kartellipuolueiden suuntaan. Blokkipuolueet muuttuvat herkimmin myös kartellipuolueiksi.

Rauli Mickelsson (2015) kiteyttää Suomen puoluekenttää näin:

"2010-luvun puolueet ovatkin voimakkaiden parlamenttipuolueiden, hiipuvien järjestöpuolueiden, televisiopuolueiden sekä voimistuvien verkosto- ja toripuolueiden kollaaseja."

Professori Kyösti Pekosen (1997) mukaan puolueet ovat jonkinlaisessa joukkopuolueen, kaaderipuolueen ja vaalipuolueen välimaastossa. Pekosen ja Mickelssonin luonnehdinnat ovat kutakuinkin päteviä myös 2020-luvun olosuhteissa. Yhtä lailla relevantti kuvaus nykypuolueista on von Beymen "yleispuolue+".

Yksi olennainen vivahde on syytä lisätä. Puolueet ovat muokkautuneet osin sosiaalisen median ansiosta verkostopuolueiden suuntaan. Rauli Mickelsson (2015) toteaa, että verkostopuolue syntyi Suomessa viimeistään vuoden 2008 kunnallisvaaleissa. Hän viittaa Jussi Halla-ahon ja Osmo Soininvaaran tehokkaaseen verkostojen hyödyntämiseen.

Mickelsson kuvaa verkostopuolueen muodostumista niin, että ristiriitaisuuden pohjalta muodostetaan someverkosto, josta voi kehkeytyä aikaa myöten järjestöverkko ja -organisaatio.

"Some-verkostoituminen on joka tapauksessa olennainen osa yleispuolueen olemusta 2020-luvulla."

Ikään kuin luontaisesti se on tapahtunut uusilla liikkeillä, kuten Vihreillä ja Perussuomalaisilla. Verkostopuolueen poliittinen ja järjestöllinen toiminta sekä viestintä toimivat valtaosaltaan internetissä, mutta myöhemmässä vaiheessa se omaksuu myös perinteisiä toimintamuotoja.

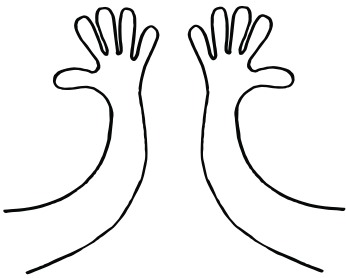
Myös Keskusta on irtautunut osin yleisen yhteiskuntakehityksen pakottamana joukkopuolueen toimintamallista. Se on liikkunut – ja liikkuu – johtajakeskeisen yleis- ja vaalipuolueen suuntaan. Jäsenmäärät laskevat, ja puolueorganisaatio toimii enää yskien, kuten professori Ilkka Ruostetsaari (2005) luonnehtii puolueiden muutoksia. Puoluejohtajan merkitystä puolueen menestyksen tekijänä korostetaan. Mediataidot korostuvat, ja imagotekijät voimistuvat. Vaalipuolueen olemusta kuvastaa se, että edustajien ja ehdokkaiden tukioorganisaatiot ovat pitkälle korvanneet virallisen puolueorganisaation.

Keskustan organisaation tilaa ja sen muutoksia kuvaavat numerotiedot. Jäseniä oli vuonna 1990 277 000, vuonna 2000 noin 217 000 ja vuonna 2020 reilun 80 000. Sama suunta näkyy paikallisyhdistysten määrän laskussa: vuonna

1990 niitä oli vajaa 3700, vuonna 2000 noin 3350 ja vuonna 2020 1950. (Keskustan vuosikertomukset mainituilta vuosilta ja puoluevaltuuston asiakirja 2021.)

Väestömuutokset maakunnissa ja alueilla selittävät osittain alenevan kehityssuunnan. Järjestötoiminnan heikentyminen on heijastunut paikalliseen aktiivisuuteen, kuten kuntavaaliehdokkaiden hankintaan. Vuoden 1980 kuntavaaleissa keskustalaisia ehdokkaita oli 16 499 ja vuoden 2021 vaaleissa 6871, mikä näkyy seuraavissa taulukoissa. Tietysti on otettava huomioon kuntien ja valtuutettujen lukumäärän vähentyminen, mutta korrelaatio ehdokasmäärän, järjestöaktiivisuuden ja vaalikannatuksen välillä on ilmeinen.

Kunnallisvaali	1980	1984	1988	1992	1996
Kesk	16499	17365	16812	14851	12137
Kok.	10795	11356	11585	9562	7859
SDP	14668	14230	13619	11991	9845
SMP (PS 1996 ->)	4542	5740	4575	3136	1161
Vihr.	-	334	430	1253	1476

Taulukko 1 – Puolueiden kuntavaaliehdokkaiden määriä 1980–90-luvuilla (Tilastokeskus 1981, 109; 1985, 111; 1989, 117; 1993, 121; 1996)

Kunnallisvaali	2000	2004	2008	2012	2017	2021
Kesk.	11 355	11 164	9977	8401	7461	6871
Kok.	7356	7578	7628	6874	5739	6010
SDP	8875	8864	7702	6986	6123	5620
PS	737	881	1840	4394	3831	5953
Vihr.	1614	1836	2192	2299	2600	2803

Taulukko 2- Puolueiden kuntavaaliehdokkaiden määriä 2000-luvun kuntavaaleissa (Tilastokeskus 2000; 2001, 234; 2004; 2017, 8; 2021a)

Kysymys on koko puoluekenttää ravistelevasta muutoksesta. Mickelssonin (2015/2021) laskelmien mukaan puolueiden yhteiset jäsenmäärät ovat laskeneet jyrkästi. Vuonna 2014 yhteinen jäsenmäärä oli 275 000 ja kolme vuotta myöhemmin 2017 215 000. Pitemmällä aikajänteellä jäsenmäärän raju pudotus tuo näkyväksi puolueajojen muutoksen: vuodesta 1980 (565 000) jäsenmäärä on puolittunut.

Mickelsson (emt.) kiteyttääkin puolueiden muutoksen keväällä 2021 päivitetysssä ”Suomen puolueet”- kirjassaan: ”Jos kehitys jatkuu samanlaisena kuin tähänkin asti, puolueiden päähuomio keskittyy jäsenistön ja sille suunnatun toiminnan sijaan ammattimaisesti hoidettuihin vaaleihin ja eliittivetoiseen politiikan tekoon”. Tähän kehitykseen liittyy myös rahan merkityksen kasvu kampanjoinnissa. Mickelssonin kiteytys on totta myös Keskustan osalta. Se asettaa samalla kysymyksen: miten vankalla pohjalla on puhe kansanliikkeestä?

"Yleispuolue-Keskusta on koettu vuosikymmenten mittaan voimakkaana aluepuolueena — maakuntiin, alueisiin ja kuntiin ankkuroituneena liikkeenä. "

Myös järjestötoiminta on ollut kiinteä osa alueellista politiikkaa pelkän teknisen toiminnan sijasta. Äänestäjät ovat kokeneet tiettyä läheisyyttä ja turvallisuutta puolueen näkyvästä alueellisesta läsnäolosta ja jopa intohimoisesta omistautumisesta paikallisten kysymysten hoitamiseen.

Aluepuolueen olemus on ollut koostumus valtakunnallista aluepolitiikkaa ja vaikuttavaa maakunta- ja kuntapolitiikkaa, mutta myös tehokasta järjestötoimintaa. Keskustasta muodostui maakuntien yleispuolue juuri aluepuoluekehityksen (ja puoluetta avartavien uudistusten) kautta 1970- ja 1980-luvuilla.

Keskusta on ollut vuosikymmeniä "liittopuolue", jonka sisällä on vaikuttanut 4–5 poliittista traditiota. 1980-luvulla keskustan sisällä puhuttiin ajatusvirtausten liitosta. Puolue on ollut eräänlainen harava. Keskusta onkin ollut suurimmillaan silloin, kun se on antanut tilaa maakunnallisille painotuksille ja erilaisille ajatusvirtauksille. Keskustapuolueen maakuntalehdistö (14 äänenkannattajaa) mahdollisti voimakkaatkin alueelliset painotukset ja myös poliittisen moniäänisyyden. Nykyisellään puolueella ei ole omaa lehdistöä Suomenmaata lukuun ottamatta.

Nykyäänkin toisaalta puhutaan puolueen moniäänisyydestä. Viimeisimmäksi Vihreiden puoluekokouksessa 11.9.2021 pohdittiin mo-

niäänisyyden vahvistamista yleispuolueen näkökulmasta (esim. Westrén-Doll 10.9.2021 ja 11.9.2021). Moniäänisen puolueen johtaminen on työlästä ja vaikeaa, mutta siinä voi myös onnistua. Joukkojen kokoaminen yhteisen politiikan taakse vaatii johdolta paljon.

"Kysymys kuuluu, vahvistetaanko keskustan moniäänisyyttä vai sullotaanko se yhteen muottiin."

Olennaista keskustan tulevaisuuden näkökulmasta on myös se, onko keskustaa yhteiskunnallisten ja poliittisten ristiriitaisuutuuksien osapuoli.

"Aluekehitys on ajankohtainen esimerkki kärjistävästä ristiriidasta yhteiskunnan sisällä."

Alueellisen keskittymisen molemmissa päissä on pahenevia epäkohtia, jotka ylläpitävät tyytymättömyyttä kansalaisissa. Talousmaantieteen professori Andres Rodriguez-Posen lukuisissa tutkimuksissaan kiteyttämä "alueiden kosto" kuvaa näitä Suomenkin vaaleihin heijastuneita poliittisia muutoksia. Helsingin Yliopiston professori Sami Moisio on analysoinut alueiden kosta Suomen vaaleissa samansuuntaisesti A. R.-P:n havaintojen kanssa.

Keskusta on uudistanut itseään olojenkin paikasta joukko- ja kenttäpuolueesta yleis- ja vaalipuolueeksi, mikä on ollut useamman vuosikymmenen prosessi. Maan kattava ja hyvin toimiva virallinen järjestöorganisaatio on ollut kilpailijoihin verrattuna etenkin vaalitaistelussa Keskustan ”salainen ase”. Tämä suhteellinen etu on sulanut osittain tai kokonaan pois, millä on jo ollut vaikutuksensa puolueen vaalitoimintaan ja -menestykseen. Viittaan esimerkiksi Mickelssonin havaintoihin.

Toinen muutos koskee puolueen politiikan valmistelua. Keskusta toimi vielä vuosituhsien vaihteen tienoille asti hierarkkisen puolueorganisaation ehdoilla etenkin poliittisten ja strategisten linjausten osalta. Painopiste politiikan valmistelussa on siirtynyt 2000-luvulla pois puolue toimiston käsistä osittain myös resursien takia: eduskuntaryhmän ja ministerien avustajavoimavarat ovat moninkertaistuneet. Vaikka puolue-elimet siunaavat ehdotukset ja ohjelmat, on viimeisten kolmen vuosikymmenen aikainen muutos merkittävä. Muutos voi olla

väistämätön ja peruuttamatonkin. Tällä on jonkin vahvuinen yhteys Mickelssonin havaintoihin puolueiden muuttumisesta ”eliittivetoiseksi” toiminnaksi, yhä kauemmas jäsenkunnasta ja jäsendemokratiasta.

Vesa Koskimaan väitöstutkimus (2016) tukee Mickelssonin havaintoja. Koskimaa on tutkinut ”johtajakeskeistä demokratiaa” ja luonnehtii sitä kolmella tunnusmerkillä: 1) valtiollistuneet puolueresurssit, 2) kansanedustajataustaisuuden korostuminen puolueen johtamisessa ja 3) puolueiden päätöksentekoprosessien johtajavaltaistuminen.

Puolueiden toimintaa voi katsoa toisestakin näkökulmasta. Demo Finlandin tutkimuksen (2021) mukaan puolueiden sisällä toimii demokraattinen järjestys, ja puolueissa on moninaista aktiivisuutta. Mielikuva puolueista on osittain toinen. Toki puolueiden välillä on eroja. Selvityksen lopputiivistyksessä todetaankin olennainen havainto:

”Media nostaa lähinnä puolueiden johtajia ja erilaisia kohuja taustalla tapahtuvan ohjelmityön ja puoluedemokratian päätösten sijaan.”

1960-luvulla voimistunut uudistuminen yleis- ja vaalipuolueen suuntaan on ollut välttämätöntä. Mitä selkeämmin puolue on edistynyt yleispuoluetavoitteessa, sen paremmaksi sen kannatus on noussut. Yleispuolueistumisen ei kuitenkaan tarvitse eikä se saa tarkoittaa aatteellisuuden tai arvojen syrjäytymistä puolueen elämässä. Tarve aatteellisen omaleimaisuuteen on keskustalle ankarampi kuin muille.

Keskusta on 2020-luvun alussa luonteeltaan von Beymen ”yleispuolue+” ja/tai Mickelssonin ”johtajakeskeinen vaalipuolue”. Ottaen huomioon puolueen historian, varhemman joukkopuolueluonteen ja kenttätöiden painoarvon, on vakavasti pohdittava puolueen järjestö- ja koulutustoiminnan elvyttämistä 2020-luvun muodoin ja kaiken tämän kytkemistä alueellisesti yleis- ja vaalipuolueen konseptiin.

Onko Keskustan kannatus saranakohdassa?

Vaalitulokset muodostavat objektiivisen perustan arvioida puolueiden menestystä ja asemaa. Tässä luvussa tarkastellaan eduskunta-, kunta-, euro- ja presidentinvaaleissa tuloksia 2000-luvulla. Nojaudun suurelta osalta tohtori Pekka Perttulan ja maisteri Jussi Yli-Lahden laskelmiin ja osittain myös päätelmiin. Keskustan suhteellista kannatusta (prosenttiosuutta) seurataan saman "vaalityypin" puitteissa vaalista toiseen.

Tammikuun 2022 aluevaaleja tarkastellaan tuonnempana. Historian ensimmäisten aluevaalien tuloksia ei voi sijoittaa suoraan vaalien sarjaan eikä niitä voi vertailla monestakaan syystä luotettavasti muihin vaaleihin. Mutta joitakin varovaisia johtopäätöksiä niistä voi ja kannattaa tehdä.

"2000-luvulla (mukana lisäksi vuoden 2021 kuntavaalit) on pidetty 19 vaalit. Yleiskuvana on Keskustan kannatuksen alamäki: puolue on hävinnyt 13 vaalit ja voittanut kuudet."

Mittatikkuna pidetään puolueiden suhteellista kannatusta (prosenttiosuuksia).

Tappio tuli myös viimeisimmissä vuoden 2021 kuntavaaleissa (Tilastokeskus, 2021d). Puolue sai 363 364 ääntä, joka on 87 165 ääntä vähemmän kuin vuoden 2017 kuntavaaleissa ja 60 556 ääntä vähemmän kuin vuoden 2019 eduskuntavaaleissa. Suhteellinen osuus pieneni 2.7 %-yksiköllä ja valtuutettujen määrä väheni 379:llä.

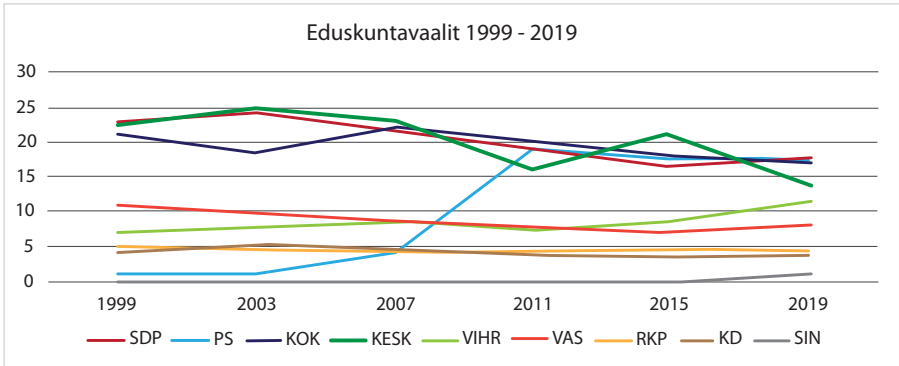
Merkillepantavaa on nimenomaan kuntavaalitappioiden katkeamaton sarja vuodesta 2000 aivan viimeisiin. Vuonna 2000 keskusta sai 23.75 prosenttia annetuista äänistä, vuonna 2021 14.9 % - välissä on neljä peräkkäistä tappiota. Sitä ei alue- ja kunta- ja seutupuolueena itseään pitävä liike saa eikä voi sivuuttaa olankohtauksella. Historiassa tiedetään, että menestyminen paikallisvaaleissa 1970-luvulta lähtien on ollut tie vahvaan eduskuntavaalikannatukseen maakuntien keskusta- ja seutukaupungeissa, seutukaupungeista puhumattakaan.

Kuten edellä mainittu, on vaalien sarjassa muutama voittokin. Keskusta otti poliittisestikin merkittävän eduskuntavaalivoiton vuonna 2003: se lisäsi puheenjohtaja Anneli Jäätteenmäen johdolla kannatustaan 22.40 %:sta 24.69 %:iin ja kukisti SDP:n. Pääministeri vaihtui.

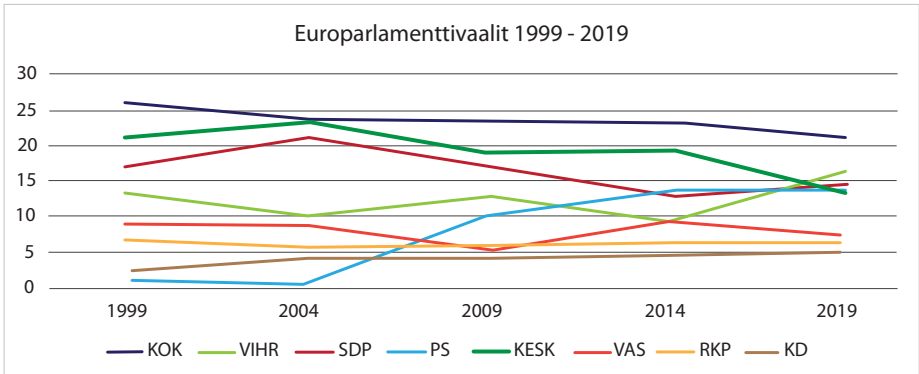
Vuoden 2014 eurovaaleissa voittoa tuli 0.7 %-yksikköä (19.0 → 19.7). Voittoa selittävät pitkälti kovatasoinen ja kattava ehdokasasettelu sekä voimakas kilpailuhenkinen kenttätyö. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa Keskusta li-

säsi kannatustaan 5.3 %-yksiköllä (15.8 ⇨21.1). Voiton taustalla vaikutti selviä syitä: kansalaisten tyytymättömyys Kataisen-Stubbin hallitukseen, Keskustan ”Suomi kuntoon”-ohjelma ja puheenjohtaja Juha Sipilän herättämä luottamus.

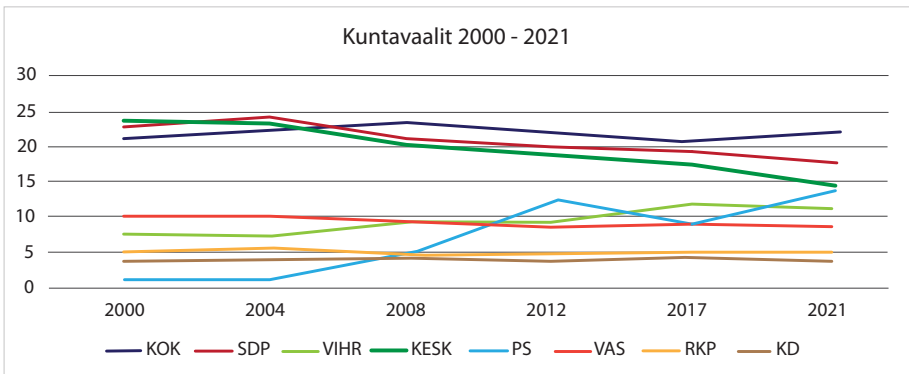
Poikkeuksena 2000-luvun alamäkeen voi pitää myös vuoden 2007 eduskuntavaalien tulosta: Kes-kusta oli suurin puolue 23.1 prosentin kannatuksella, vaikka kannatus putosi 1.6 %-yksiköllä. Siir-ryttiin Vanhasen ykköshallituksesta Vanhasen kakkoseen.

Kuva 1: Eduskuntavaalikannatus 1999–2019 (P. Perttula 2021 Tilastokeskuksen (2021b) pohjalta)

Kuva 2: Euroopan parlamenttivaalit 1999–2019 (P. Perttula 2021 Tilastokeskuksen (2021c) pohjalta)

Kuva 3: Kuntavaalit 2000–2021 (P. Perttula 2021 Tilastokeskuksen (2021d) pohjalta)

On muistettava myös presidentinvaalien tulokset. Vaikka presidentinvaaleista on kehkeytnyt henkilövaali, on niillä aina myös yleispoliittinen sisältö ja heijastusvaikutus tuleviin vaaleihin. Vuonna 2000 Esko Aho keräsi presidentinvaalien ensimmäisellä kierroksella 34.4 % äänistä, vuonna 2006 Matti Vanhanen 18.6 %, vuonna 2012 Paavo Värynen 17.5 % ja vuonna 2018 Matti Vanhanen 4.1 %. Alamaäki on jyrkempi kuin muissa vaaleissa.

"Tylyksi totuudeksi jää se, että keskustan kannatusosuudesta on kadonnut runsas kolmannes."

Kannatuksen taso 2021 oli runsas 60 prosenttia 2000-luvun alun kannatuksesta. Tässä ei siis ole otettu huomioon tammikuun 2022 aluevaalien tuloksia. Muutosta voi tarkastella alla olevassa Keskustan kannatustappioita kuvaavassa asetelmassa. Keskustan kannatuksen muutokset ikä-, koulutus- ja ammattiryhmittäin sekä alueellisesti kertovat vakavasta tilanteesta. Alla olevat tiedot

Vaalit	Aiemman vaalin kannatus	Myöhemmän vaalin kannatus	Kannatuksen muutos
Eduskuntavaalit 1999 & 2019	22,4%	13,8%	- 8,6% -yks.
Eurovaalit 1999 & 2019	21,3%	13,5%	-7,8% -yks.
Kunnallisvaalit 2000 & 2021	23,8%	14,9%	- 8,9% -yks.
Presidentinvaalit 2000 & 2018	34,4%	4,1%	- 30,3% -yks.

Taulukko 3 - 2000- ja 2020-lukujen alun vaalimenestys (mukaillen Tilastokeskus 2021bdcef)

ovat Poliitiikan ilmastonmuutos -eduskuntavaalitutkimuksen Puolueiden äänestäjät-luvusta (Aleksi Suuronen, Kimmo Grönlund, Rasmus Siren). Eduskuntavaalitutkimus 2019 kertoo tyhjentävästi todellisuuden puolueiden kannatus-taustoista.

Merkittävin havainto koskee nuorisokannatus-ta.

"Entisen johtavan nuoriso-puolueen Suomen Keskustan kannatus nuorten keskuudessa on romahtanut."

Aikavälillä 2003–2019 kannatus on pudonnut 25 %:sta 3 %:iin. Vihreät, kokoomus ja perussuomalaiset ovat nuorten ikäryhmien suosiossa.

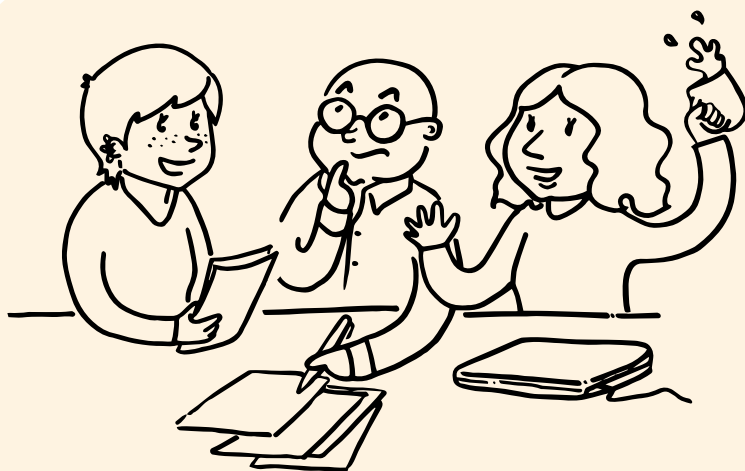
Alhainen nuorisokannatus mitattiin myös Ajatuspaja Alkion teettämässä tutkimuksessa ajalla 14.6.–24.8.2021. Tutkimus koski 18–30-vuotiaita, ja otos oli 1007. Kysymys oli kevään kuntavaalikannatuksesta. Keskustan kannatus oli 7 %, sijoitus kuudes. Vihreiden kannatus oli 19 %, Perussuomalaisten 18 %, Kokoomuksen 17 %, Vasemmistoliiton 14 % ja SDP:n 12 %. Vaikka pienten otosten mittauksissa on virhemarginaali huomattava, tämäkin huomioon ottaen Keskustan nuorisokannatus liikkune

selvästi alle 10 %:n tasolla (Myös Ajatuspaja Alkion webinaaritallenne 22.10.2021.)

Toinen vakava kannatusheikennys koskee toisen asteen koulutuksen saaneita. Tähän luokkaan lasketaan ylioppilastutkinnon, 1–3-vuotiset ammatilliset tutkinnot ja ammatilliset perustutkinnot. Eduskuntavaalitutkimuksen mukaan Keskustan kannatus on pudonnut 20 %:sta 4 %:iin. Perussuomalaiset on suosituin tässä joukossa ja suurin puolue työntekijöiden parissa.

Merkittävänä tappiona on pidettävä kannatusmenetyksiä yrittäjien keskuudessa. Tappiot ovat jatkuneet myös vaalikaudella 2019-, vaikka puolueella on ollut hallussaan valtiovarain- ja elinkeinoministerien postit. Kokoomus ja Perussuomalaiset ovat yrittäjien keskuudessa suosituimmat puolueet. Voi sanoa, että keskustan ja kokoomuksen kannatuskilpailu on ratkennut historiassa yrittäjien ja yrittäjähenkisten kansalaisten keskuudessa.

Suurimmat kannatuspudotukset eri ammattiryhmissä ovat työntekijöiden osuuden muutos 24 %:sta 12 %:iin ja palvelu- ja toimistotyöntekijöiden osuuden 20 %:sta 12 %:iin. Aluetarkastelussa suurimmat menetykset ovat tapahtuneet esikaupunkialueilla ja lähiöissä: 23 %:sta 9 %:iin. Maaseudulla pudotus on 51 %:sta 32 %:iin.

"Keskustan kannatusongelmat on nähtävä tuki myös suhteessa kilpaileviin puolueisiin. Ns. vanhat puolueet ovat menettäneet yhteistä hegemonia-asemaansa 2000-luvulla perussuomalaisten ja vihreiden yhtäaikaisen nousun seurauksena. "

Alla olevasta taulukosta selviävät suurimpien puolueiden kannatusmuutokset prosenttiyksikköinä 2000- luvun vaaleissa.

Vaalit/puolue	Kesk.	Kok.	SDP	Ps.	Vihr.	Vas.
EK 1999-2019	-8,6	-4,0	-5,2	+16,5	+4,2	-2,7
EU 1999-2019	-7,8	-4,5	-3,3	+13,0	+2,6	-2,2
KU 2000-2021	-8,9	+0,6	-5,3	+13,8	+2,9	-2,0

Taulukko 4 - Puolueiden vaalimenestyksen muutos 2000-luvun tienoilta 2020-luvulle verraten (mukaillen Tilastokeskus (2021bcd))

Maisteri Jussi Yli-Lahti analysoi muistiossaan (kuntavaaliarvio, henkilökohtainen tiedonanto 21.6.2021) vuoden 2021 kuntavaalien tuloksia alueellisesta näkökulmasta. Hän jakaa Suomen kolmeen kategoriaan: viisi suurinta kaupunkia (1.624 miljoonaa asukasta), maakuntakeskukset (1.31 miljoonaa asukasta) ja keskusten ulkopuolinen Suomi (2,443 miljoonaa asukasta). Viimeiseen luokkaan kuuluvat seutukaupungit ja maaseutu.

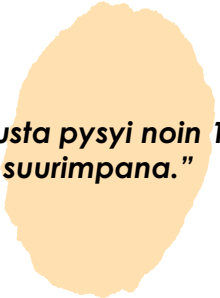
Viidessä suurimmassa kaupungissa Keskusta sai 24 465 ääntä. Kuntavaaleissa 2021 kannatus las- ki niin eduskuntavaaleihin kuin kuntavaaleihinkin verrattuna. Alueelta valitaan lähes kolmannes kansanedustajista. Nyt näissä kaupungeissa on yksi keskustalainen kansanedustaja (Jouni Ovaska Tampereelta). Todettakoon vertailun vuoksi, että vuoden 2015 eduskuntavaalissa viidestä suurim- masta kaupungista valittiin neljä keskustalaista edustajaa.

Maakuntakeskuksissa Keskustan äänisaalis oli 89 624. Kannatus laski kaikissa maakuntakeskuksis- sa, mutta tulosta voi pitää kohtalaisena. Maakuntakeskukset ovat Rovaniemi, Oulu, Kajaani, Kok- kola, Seinäjoki, Vaasa, Jyväskylä, Vaasa, Kuopio, Joensuu, Mikkeli, Lappeenranta, Kouvola, Lahti, Hämeenlinna ja Pori. Suuret kaupungit - Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere ja Turku – ovat omassa luokassaan. Puolue vahvisti asemiaan ja muuttui yleispuolueeksi juuri maakuntakeskusten kautta 1970–1990-luvuilla.

"Keskustan asema on vahva useimmissa maakuntakeskuksissa. "

Keskusten ulkopuolisessa Suomessa Keskustan äänimäärä oli 249 275 ääntä.

"Keskusta pysyi noin 180 kunnassa suurimpana."

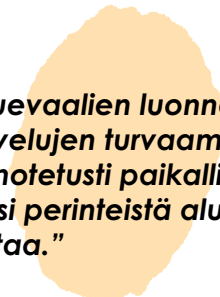
Perussuomalaiset veivät kuitenkin ääniä ja paikkoja. Alueellinen vaihtelu oli voimakas: joissakin kunnissa kannatus putosi yli 10 %-yksikköä, mutta monissa kunnissa kannatus jopa nousi. Erikseen on perusteltua korostaa seutukaupunkien (57) merkitystä: niissä asuu 929 000 suomalaista. Keskusta menestyi seutukaupungeissa vaihtelevasti, kärsien enimmäkseen pieniä kannatusmenetyksiä.

Tammikuun 23. päivänä pidettyjen historiallisten aluevaalien tuloksia on syytä käsitellä omana tapauksenaan. Aluevaalit olivat lajiaan ensimmäiset, eikä niille ole oikein pätevää vertailukohtaa. Aluevaalit olivat kuntavaalien 2021 ja vuoden 2023 eduskuntavaalien välissä, eräänlaiset "välivaalit" niin asiallisesti kuin ajallisestikin.

Keskustan tulos poikkesi roimasti 2000- luvun tappiollisesta alamäestä. Keskustalaisia aluevaltuutettuja on eniten (297, esim. Oikeusministeriön tieto- ja tulospalvelu 2022). Puolue saavutti ykköspaikan yhdeksällä hyvinvointialueella. Sen suhteellinen osuus 19.2 % ylsi kolmanneksi kokoomuksen 21.6 % ja sosiaalidemokraattien 19.3 % jälkeen. Nousua kuntavaaleihin on 2.4 %-yksikköä, kun vastaava nousu kokoomuksella oli 0.9 %-yksikköä ja SDP:llä 1 %-yksikkö.

Puolueet menettivät aluevaaleissa huomattavasti absoluuttista kannatustaan kaksiiin edellisiin vaaleihin verrattuna. Keskusta sai aluevaaleissa yli 56 000 ääntä vähemmän kuin eduskuntavaaleissa 2019, joiden tulosta on luonnehdittu katastrofaaliseksi.

Tulosten analyysissa on syytä ottaa huomioon ainakin kolme seikkaa. Kyseessä olivat "Suomi miinus Helsinki"- vaalit. Se nosti keskustan suhteellista kannatusta ja vastaavasti alensi kokoomuksen ja etenkin vihreiden %-osuuksia. Toisekseen alhainen äänestysprosentti 47.5 tarkoittaa sitä, että vuoden 2023 eduskuntavaaleissa uurnilla käydään todennäköisesti paljonkin aktiivisemmin. Matala äänestysprosentti aiheuttaa näköharhaa. (Vuoden 2019 vaaleissahan äänestysprosentti oli 72.1.) Nämä seikat yhteenlaskettuna tarkoittavat sitä, että Helsingin äänestäjät ja noin 70 äänestys%-n mukainen aktiivisuus tuovat vuoden 2023 eduskuntavaaleissa yli miljoona "lisä-äänestäjää" aluevaaleihin verrattuna. Ja kolmanneksi;

"Aluevaalien luonne oli sote-palvelujen turvaamisen kautta painotetusti paikallinen, joka suosi perinteistä aluepuoluekeskustaa."

Suuri osa äänesti kotipaikkakunnan palvelujen puolesta lähimpänä olevia ehdokkaita - ja monesti juuri sotealan osajaja ja työntekijöitä. Alueiden puolustamisen pointti ei poistu tulevissakaan vaaleissa.

JOITAKIN JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

1) Aluevaalien tuloksiin – voittajiin ja häviäjiin – on syytä suhtautua varovaisesti. Varauksellisuus koskee kaikkien puolueiden tuloksia. Ei ole syytä yliarviointiin mutta ei vähättelyynkään. Vaalitulos on kuitenkin aina oikea.

2) Keskustan kolmas sija aluevaaleissa monien tappiollisten vaalien ja huonojen gallupmitausten jälkeen raottaa mahdollisuuksien ovea kannatuksen nousulle.

3) Ehto onnistumiselle (niin keskustalle kuin muillekin) on kirkkaasti omaleimainen sanoma – sellainen, joka pakottaa muut ottamaan siihen kantaa.

4) Alueellisuus, paikallisuus ja lähiajattelu erottavat keskustan selvimmin muista. Lähi-ajattelu on nousussa: palvelut, ruoka, koulut, energia, liikenne ja turvallisuus. Lähiajattelulla on liittymäkohtia etättyöhön, monipaikkaisuuteen ja myös pienyhteisöihin ja yhteisöllisyyteen. Keskitäminen tuhoaa lähipolitiikan mahdollisuuksia joka puolella Suomea.

5) Aluetutkija, tohtori Timo Aro pelkisti aluevaa-

lianalyysissa poliittista karttaa vetämällä viivan Porista Imatralle. Viivan yläpuolella jyllää keskustan vihreä, mutta alapuolella – kokoomuksen ja SDP:n hallitsemilla alueilla – puolueen asema on perin heikko. Puolueen haaste on tutusti kaksitahoinen: on ylläpidettävä vahvaa kannatusta Porin-Imatran yläpuolisessa Suomessa ja toisaalta saatava aikaan läpimurtoja Aron viivan eteläpuolisissa kaupungeissa. Yleispuolueella täytyy olla nykyistä selvästi vahvempia asemia pääkaupunkiseudulla.

6) Ehdokkaiden merkitys vaalituloksessa kirkkaan ja kiinnostavan sanoman rinnalla korostuu korostumistaan. Poliittikka vaaleineen henkilöityy eikä keskusta voi jäädä siitä kyydistä. Vuoden 2023 eduskuntavaalit ovat omat vaalinsa, omine teemoineen ja yllätyksineen – ja myös aktiivisuutensa kautta. On hyvä huomata se, että hyvinvointialueiden valtuustot ja hallitukset ehtivät tehdä päätöksiä, jotka heijastuvat eduskuntavaalien ilmapiiiriin.

Keskustassa on analysoitu 2010- luvun heikentyviä vaalituloksia numeroiden valossa ja alueittain. Poliittista arviota alamäen syistä ei ole tehty. Tappiot voi osittain selittää yhteiskunnan muutoksilla, jotka ovat syöneet puolueen kannatuksen pohjaa. Alueellinen keskittyminen on nakertanut kannatusta, niin tyhjentyvillä seuduilla kuin muuttovoittoalueilla.

Puolueen on kyettävä pitämään pintansa muuttuvissa oloissa, kuten on tapahtunut aina 2000-luvun alkupuolelle asti.

"Puolueen on toteutettava arvojensa mukaista politiikkaa siten, että kannatus pitää."

Sen vuoksi on perusteltua kysyä, mitä mahdollisia virheitä ja/tai puutteita puolueen omassa toiminnassa on ollut.

Yksi havainto on se, että keskusteluavaukset ovat tulleet poliittisen kentän laidoilta, ei keskeltä eikä keskustasta. Keskusta on perustellusti korostanut asemaansa yhteiskunnallisen va-

kauden ja poliittisen yhteistyön rakentamisessa. Se on totta, mutta ei riitä. Tohtori Jenni Karimäki korosti Missä olet keskusta? -webinaarissa 23.10.2021 minkä tahansa puolueen "asiaomistajuutta" ja sen seikan tärkeyttä, että puolue on osapuoli olennaisessa yhteiskunnallisessa ja poliittisessa kysymyksessä (Ajatuspaja Alkio, 27.10.2021a)

On muodostunut kaksi kamppailuparia: kokoomus ja sosiaalidemokraatit sekä vihreät ja perussuomalaiset. Keskusta on ollut tämän perusasetelman ulkopuolella. Se on ottanut näyttävästi yhteen vihreiden kanssa ilmasto-, metsä- ja ympäristöpoliittisissa kysymyksissä. Aluevaaleissa keskusta pystyi murtamaan itselleen epäedullisen asetelman. Vaalisanoma lähipalveluista oli ratkaisevaa.

"Kuten Maaseudun Tulevaisuuden päätoimittaja Jouni Kemppainen kiteytti Keski-kenttä-webinaarissa 14.4.2021, "merkittävästä on tehtävä kiinnostavaa" (Ajatuspaja Alkio 19.4.2021)."

Minkä tahansa puolueen asema ja (vaikutus)valta perustuu puolueen vaaleissa saamaan kannatukseen. Keskustan kannatuksen alamäki 2000-luvun vaaleissa on realiteetti. Puolue on menettänyt kannatusta kaikkialla, mutta erityisesti sellaisilla alueilla (suurimmat kaupungit) ja sellaisissa väestö- ja ammattiryhmissä (nuoret, yrittäjät, työntekijät), että kannatusmenetyksiä voi pitää vakavina haasteina puolueen tulevaisuudelle. Myös "alueiden kosto"-ilmiö kannattaa ottaa vakavasti tyhjentyvillä alueilla, joita on joka puolella maata.

2020-luvulla kysymys on myös aluevaalien tulosten valossa siitä, pääseekö keskusta uuteen nousuun eduskuntavaaleissa 2023, vai asettuuko se samanlaiseen asemaan Ruotsin ja Norjan veljespuolueiden tapaan.

Keskusta Pohjoismaissa, liberaalit Euroopassa

Keskusta- ja liberaalipuolueet ovat Euroopassa ”kolmansia vaihtoehtoja”. Ilmenemismuodot vaihtelevat maittain. Puolueet voi jakaa kolmeen kategoriaan:

- 1) Keskeinen valtapuolue, joka on pitänyt pintansa kilpailussa oikeisto- tai konservatiivipuolueen kanssa. Tanskan Venstre ja Hollannin VVD ovat hyviä esimerkkejä.
- 2) Pragmaattiset yleis- ja yhteistyöpuolueet. Saksan FDP ja Pohjoismaiden keskustapuolueet ovat lähinnä tätä tyyppiä.
- 3) Ideologisemmat pienpuolueet. Pienet liberaalipuolueet kuuluvat tähän luokkaan.

Suomen Keskusta on edustanut historiassaan ensimmäistä ja toista kategoriaa, mutta hyvinkin omintakeisella ideologisella ja toiminnallisella tavalla.

Aluevaalien tulosten perusteella keskustan kannatus voi olla saranakohdassa. Kääntyykö se nousuun tulevissa eduskunta- ja presidentinvaaleissa?

Pohjoismaiden keskustapuolueilla on ollut historian saatossa merkittävä asema maansa hallituspolitiikassa, ajoittain pääministerin paikkaa myöten. Puolueita yhdistää samantapainen historiallinen agraaritausta, josta puolueet ovat sittemmin kehittyneet yleispuolueiksi (von Beymen ”yleispuolue+) kukin omaan suuntaansa. Keskipuolueiden sisällä veloo keskenään jännitteisiä suuntauksia. Ruotsin keskustapuolue on valtavirraltaan liberaalipuolue. Norjan keskustapuolue edustaa lähinnä perinteistä keskustaa. Tanskan Venstre on liberaalipuolue, joka kilpailee kannatuksesta konservatiivien kanssa. Suomen keskustan sisällä on ollut tunnistettavissa jännitteitä perinteisen keskustan ja liberaalisuuntauksen välillä. Puolueen 115-vuotisessa historiassa on ollut monenlaisia sisäisiä virtauksia ja jännitteitä (Mylly 1989, Hokkanen 1996 ja 2002, Isohookana-Asunmaa 2006).

Saksan FDP ja Iso-Britannian liberaalidemokraatit ovat Hollannin VVD:n ohella merkittävimmät liberaalipuolueet Euroopassa. Ne ovat olleet maissaan myös keskeisiä hallituspuolueita. Hollannin liberaalipuolueen Mark Rutte on toiminut huomattavan pitkään pääministerinä. FDP:n Hans-Dietrich Genscher ja Klaus Kinkel muistetaan merkittävinä Saksan ulkoministereinä. FDP:n ja liberaalidemokraattien asema on yhtäältä tukala polarisaation puristuksessa ja toisaalta ajoittain vahvakin strategisen keski-sijainnin ansiosta hallituksia muodostettaessa. Enemmistö on rakentunut niiden varaan - sillä ehdolla, että ne ovat menestyneet vaaleissa. FDP selviytyi Saksan parlamenttivaaleissa 26.9.2021 neljänneksi sosiaalidemokraattien, kristillisdemokraattien ja vihreiden jälkeen runsaan 11 %:n kannatusosuudella. Tuliko sille kannatusta romahduksen kokeneen ja historiansa huonoimman tuloksen saaneen CDU:n suunnalta? FDP:n talouspolitiikka on selkeän oikeistolaista. 11,5 %:n poliittisella voimalla se yhdessä vihreiden (14,8 %) kanssa on vaikuttanut Olaf Scholzin ”liikennevalohallituksen” kokoonpanoon ja ohjelmaan. Puhutaan ”ku-

ninkaantekijästä”, jonka vaikutusvalta perustuu keskiseen asemaan poliittisella kentällä ja 10–15 %:n kannatukseen. Myös FDP on käväissyt lähellä 5 %:n äänikynnystä. (Bukow 2019, 146, 149, 151–153, 162; Politico 2021.)

Keskusta- ja liberaalipuolueet toimivat yhteisissä ALDE-, LI- ja Renew Europe- puolueyhmittymissä. Puolueilla on toisistaan jyrkästikin poikkeavia käsityksiä Eurooppa-politiikassa. Keskinen asema poliittisella kentällä yhdistää keski- ja liberaalipuolueita. Yhteistä on ollut puolueiden vaalimenestys oppositiokausien jälkeen; sehän pätee Suomenkin Keskustaan.

”Pohjoismaisia keskustapuolueita yhdistävät vahvemmin tai lievemmin alue- ja maaseutupoliittinen linjaus, hajautusperiaate, paikallisuuden korostaminen ja ”lähi”-ajattelu, tukeutuminen kansallisiin voima- ja luonnonvaroihin sekä pienomistajuus ja -yrittäjyys.”

Norjan keskustapuolueella on väkevin alue- ja maaseutupoliittinen linja. Se on asettunut vastustamaan kaikkea alueellista keskittämistä, koskee se kuntien yhdistämistä tai puolustusvoimien yksiköiden lakkauttamista. Keskustapuolueen linjalle on syntynyt tilaa, kun työväenpuolue on passivoitunut aluepoliittisissa asioissa. Norjan keskustapuolue menestyi 13.9.2021 pidetyissä suurkäräjävaaleissa: se lisäsi ääni-

”Eroja on ainakin suhtautumisessa Nato-jäsenyyteen: Suomen Keskusta tukee ”sotilasliittoon kuulumatto-muutta” ja täysimääräistä valinnan-mahdollisuutta Nato-kysymyksessä, kun taas veljespuolueet kannattavat jäsenyyttä.”

osuutta 10.3 %:sta 13.6 %:iin ja paikkamäärä kasvoi yhdeksällä. Apulaisprofessori Johan Strangin mukaan (Heikkilä 14.9.2021) hallitus-politiikassa edessä on jopa ”aluepoliittinen täyskäännös”.

Ruotsin keskustapuolue torjuu yhteistyön Ruotsidemokraattien kanssa; Suomen Keskusta pitää yhteistyötä Perussuomalaisten kanssa mahdollisena. Ruotsin keskustapuolue suhtautuu kielteisesti myös vasemmistopuolueeseen. Suomen Keskustalla ja Ruotsin keskustapuolueella on ollut ehkä eniten yhteydenpitoa ja yhteistyötäkin menneinä vuosikymmeninä.

Ruotsissa Thorbjörn Fälldinin (1926–2016) johtama keskustapuolue katkaisi yli 40 vuotta yhtämittaisesti jatkuneen työväenpuolueen valtakauden vuoden 1976 parlamenttivaaleissa. Puolue saavutti 24–25 %:n kannatuksen. Vastakkain olivat paitsi työväenpuolue ja keskustapuolue (politiikan osalta) myös Olof Palme (1927–1986) ja Thorbjörn Fälldin (henkilöiden ja johtajuuden osalta).

Ruotsia hallittiin vuoden 1976 vaalien jälkeen kolmen ”porvarillisen” hallituksen voimin. Fälldin ja kansanpuolueen Ola Ullsten toimivat pääministereinä 1976–1982. Tätä poliittista jaksoa voi Ruotsissa samantyyppisenä murroskohtana kuin Suomen keskustan vaalivoittoa seurauksineen vuonna 1991. Sosiaalidemokraattien dominanssi horjahteli. Ruotsin keskustapuolue oli aktiivinen porvariallianssin koostamisessa vuonna 2004. Ruotsiliitto hajosi, kun keskustapuolue ja liberaalit jättivät sen vuoden 2019 vaalien jälkeen ja tukivat Stefan Löfvenin punavihreää vähemmistöhallitusta vuoden 2021 syksyyn saakka. Fälldin esitti aikoinaan keskustapuolueen ja kansanpuolueen (liberaalien) yhdistämistä, mutta aloite ei ottanut tulta.

Ruotsin keskustapuolue on toiminut aktiivisesti blokkipoliitikassa historiallisesta vaalivoitostaan 1976 lähtien aina 2010-luvulle asti. Puolueen kannatus putosi 1980-luvun lopulla alle 10 %:n, mutta on pysynyt kuitenkin 4 %:n äänikynnyksen paremmalla puolella. Keskustapuolueen poliittinen yleisilme on kallistunut liberaaliin suuntaan Maud Olofssonin puheenjohtajuudesta lähtien, ja Annie Lööf on tanakoittanut tätä suuntausta. Keskustapuolue onkin syönyt liberaalien (ent. kansanpuolueen) kannatusta. (Mm. Aylott & Bolin, 2019; Bolin 2019)

”Ruotsin keskustapuolueen tarina osoittaa, että puolue voi taitavalla blokkipoliitikalla saada itselleen poliittista (vaikutus)valtaa, mutta ei juurikaan lisää kannatusta (alle 10%).”

Se ei ole poliittisen blokkiutumisen varsinainen osapuoli, vaan yksi osa (se pienempi) toista osapuolta.

Blokkipelaajapuolue lähestyy tutkijaparin Katz & Mair luonnehtimaa kartellipuoluetta. Sellainen puolue ei tavoittele ensisijaisesti vaalikannatuksen maksimoimista. Se pikemminkin yrittää pitää vaikuttavan asemansa blokkiasetelman turvin mahdollisimman vahvana. Blokkipelaaja laskee edistävänsä parhaiten intressejään sopiessaan niistä kulloistenkin blokkikumppanien kanssa. Tämä onnistuu niin pitkään kuin enemmistöjen syntyminen on sen varassa. Puolue joutuu puntaroimaan politiikkaansa ja valintojaan blokkipelaamisen ja kannatuksen maksimoimisen välillä. Aikaa myöten kansan vaaleissa antama kannatus – ja vain se – ratkaisee blokkipelaajapuolueen aseman.

Ruotsin, Norjan ja Suomen keskustapuolueet muodostavat historiansakin ja ideologiansa perusteella omanlaisensa puoluejoukon. Niillä on yhteistä, mutta myös eroja. Pohjoismaiden keskipuolueilla ja eurooppalaisilla liberaaleilla on erilainen historiallinen ja ideologinen tausta, mutta ainakin osittain samantapainen strateginen keskiasema politiikan kentällä. Siitä käsin voi vaikuttaa hallituspohjaan- ja politiikkaan edellyttäen, että puolueella on riittävästi parlamentaarista voimaa.

Pohjoismaiden keskustapuolueiden ja Euroopan liberaalien vaalikannatus ja poliittinen asema eivät anna Suomen Keskustalle yksiselitteistä osviittaa omille tulevaisuusvalinnoille. Keskusta on pyrkinyt ainakin toistaiseksi vahvistamaan vaalikannatustaan voidakseen vaikuttaa mahdollisimman voimakkaasti Suomen, Euroopan ja ihmiskunnan kehitykseen. Puolue on jatkossa tämän strategisen perusvalinnan edessä.

Kysymyksen- asetteluja

Polarisaatio haastaa keskikenttää

2010-luvun poliittinen kehitys on kulkenut polarisaation, kahtiajaon ja vastakkainasettelun suuntaan. On erotettava toisistaan äänestäjien käyttäytyminen (siirtymät puolueiden välillä) ja mahdolliset hallitus- ja valtapoliittiset kaavajutut.

Punavihreiden puolueiden (SDP, Vasemmistoliitto, Vihreät) yhteistyö on tiivistynyt, etenkin vaalikaudella 2015–2019. Se on jatkunut myös vuonna 2019 alkaneella vaalikaudella. Toisaalta Keskustan oikealla puolella on ollut nähtävissä oireita tiivistyvistä yhteistyöstä. Ainakaan sitä ei ole poissuljettu. Kuinka vakavasta lähentymisestä oikeiston suunnalla todellisuudessa on kysymys, vasta aika ja vaalit sen näyttävät. Kokoomuksen puolelta on väläytelty yhteistyömahdollisuuksia Perussuomalaisien kanssa myös hallitustasolla. Samantyyppistä kehitystä on jo aiemmin nähty Ruotsissa, jossa moderaatit ja ruotsidemokraatit ovat lähentyneet ainakin maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä.

"Äänestäjistä suuri osa on jakautunut vaalikaudella 2015–2019 ja meneillään olevalla vaalikaudella mielipidetutkimusten mukaan kahteen leiriin. "

Punavihreän rintaman sisällä äänestäjät liikkuvat puolueesta toiseen, kuten myös keskustaoikeistoleirin sisällä. Sen sijaan siirtymät leiristä toiseen ovat vähäisiä. Äänestäjien mielisissä blokkiutuminen on jo tapahtunut tosiasia. Huomattava on kuitenkin katsomossa olevien

potentiaalisten äänestäjien suuri määrä. Se näkyy myös "ei osaa sanoa"- vastaajien suurena määränä mielipidetutkimuksissa.

Kristillisdemokraatit liikkuvat kolmiossa Keskusta — Kokoomus — Perussuomalaiset. Puolue ei ole halunnut asettua tiiviiseen yhteistyöhön mihinkään suuntaan. Se tekee kyllä vaaliliittoja kuntavaaleissa. Ruotsalainen kansanpuolue laskee itsensä keskikentälle kuuluvaksi liberaaliksi oikeistopuolueeksi (pj. Henrikssonin lausunto kuntavaalien vaalitentissä toukokuussa 2021, esim. Yle Areena 27.5.2021). Perussuomalaiset puolestaan eivät katso oman ilmoituksensa mukaan asettuvansa perinteiselle vasemmisto-keskusta-oikeisto-ulottuvuudelle.

Jotkut merkit viittaavat mahdolliseen blokki-muodostukseen myös hallituspolitiikassa. Seläiseen on syytä suhtautua kuitenkin varauksellisesti.

"Eduskuntavaalien tulos on muodostanut ja muodostaa aina "uuden poliittisen tilanteen". "

Se on luonteva lähtökohta myös vuoden 2023 eduskuntavaalien jälkeen. Tarkkailija pitää Kokoomuksen ja Sosiaalidemokraattien akselin varaan perustuvaa enemmistöhallitusta ainakin yhtä todennäköisenä kuin blokkipohjaisia vaihtoehtoja. Sinipunayhteistyö on saattanut näyttää vuonna 2019 alkaneen vaalikauden tapahtumien ja kielenkäytön valossa epätodennäköiseltä tai jopa mahdottomalta. Se on näköharha. Sosiaalidemokraattien ja Kokoomuksen yhteenotoista suurin osa johtuu hallitus-oppositio-asetelmasta. Ja kuten julkisestakin keskustelusta voi päätellä, sinipunavaihtoehtoa pidetään molemmin puolin framilla. Kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien kannanotoissa viitataan "kaupunkilaishallitukseen". Historiainkin opetukset on syytä muistaa.

Vähälle pohdinnalle on jäänyt Kokoomuksen, Sosiaalidemokraattien ja Keskustan mahdollinen hallitusyhteistyö. Sitä silloin tällöin väläytellään kriisiaikojen hallituspohjana, mutta vähälle sen pohdinta julkisuudessa on jäänyt. Suomalaisen kansanvallan kannalta olisi paikallaan, että hallituspolitiikassa on useita käytökelpoisia vaihtoehtoja jo koeteltujen lisäksi.

Tulevaisuuspohdintoja silmällä pitäen on paikallaan ottaa huomioon mahdollisten blokkien voimasuhteet. Otetaan lähtökohdaksi vuoden 2019 eduskuntavaalien pohjalta kolmijako punavihreät (SDP, Vas. ja Vihr.), oikeisto (Kokoomus, Ps., Kd. ja Liike Nyt) ja keskustaryhmittymä (Kesk. ja RKP). Suurin ryhmä on oikeisto: 1 252 333 ääntä, 40.63 % ja 83 edustajaa. Punavihreä leiri häviää niukasti: 1 152 473 ääntä, 37.39 % ja 76 edustajaa. Keskustaryhmittymä jää kolmanneksi: 563 560 ääntä, 18.29 % ja 49 edustajaa. Edellä mainittu Evan tuore tutkimus vahvistaa saman jaon ja viittaa lisäksi jaon jyrkentymiseen.

"Politiikan keskikenttä on kapeutunut."

Keskiryhmien yhteistyö organisoituneessa muodossa siirtyi historiaan viimeistään vuosikymmenten vaihteessa. Politiikan keskikentällä operoi selkeästi - tai ainakin selkeimmin - Suomen Keskusta rp. Keskusta tuskin haluaa samaistua punavihreään tai oikeistolaiseen blokkiin, kun

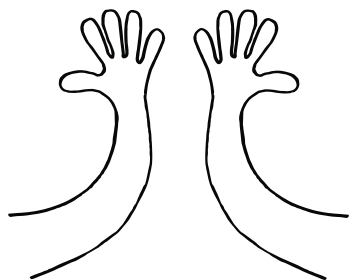
sen strategiana ja historiallisena tehtävänä on ollut polarisaation estäminen.

Miten on keskikentän yhteistyömahdollisuuksien laita? Tuntuu järkevältä selvittää yhteistyöedellytyksiä Keskustan ja Ruotsalaisen kansanpuolueen välillä ja myös kristillisdemokraattien kanssa. Tulevaisuuden mahdolliset yhteistyömuodot olisivat erilaisia kuin 1980-luvulla, jos ylipäättään keskikentän kokoamista pidetään järkevänä. Yhteistyö olisi asia- ja tilannekohtaista.

Oma kysymyksensä on Keskustan suhde Perussuomalaisiin ja Vihreisiin. Nämä puolueet pyrkivät sijoittumaan politiikassa omille ulottuvuuksilleen, erilleen Kokoomuksesta, SDP:stä ja myös Keskustasta. Kummallakin on oma erityisagendansa: Perussuomalaisilla maahanmuutto, Vihreillä ilmasto.

Tohtori Hanna Wass kirjoittaa puolueiden kannatuspohjaa talouden rakennemuutoksessa analysoivassa artikkelissa (2020):

"Oikeistopopulismin vetovoima ei kuitenkaan rajoitu vain perinteiseen työväestöön, vaan se on vähitellen alkanut puhutella niitä keskiluokkaan kuuluvia äänestäjiä, jotka kokevat taloudellisen asemansa ja hyvinvointinsa uhatuksi."

Wass huomauttaa, että keskiluokka on yhteiskunnassa sekä vakausvoima että muutoksen moottori. Hänen mukaansa keskiluokan tuntemukset voivat saada aikaan dramaattisiakin valtasuhteiden muutoksia. Perussuomalaisten politiikkaa ja tulevaisuutta kannattaa pohtia myös Wassin esittämistä näkökulmista käsin.

SMP-johtajan Veikko Vennamon tunnetuimpia tunteisiin vetoavia iskulauseita 1960- ja 1970-luvuilla oli "unohdetun kansan puolesta". Se tehoi ennätysellisen muuttoliikkeen ja rakennemuutoksen keskellä maaseudun väestöön, mutta sai huomattavaa vastakaikua väestökeskuksissa Helsinkiä myöten. Keskeinen sana on "unohdetun". Unohdetuksi tuleminen kokemus synnyttää tyytymättömyyttä ja pettymystä. Monet keskiluokkaiset voivat kokea taloudellisen ja yhteiskunnallisen murroksen niin, että heidän työnsä, elinkeinonsa ja toimeentulonsa on tullut uhatuksi. Tunne tulla unohdetuksi ja/tai uhatuksi on liikkeelle paneva poliittinen voima.

"Keskusta korostaa sillanrakentajatehtävää Suomen politiikassa."

Mahdollisuudet sillanrakentajuuteen riippuvat merkittävästi, jopa ratkaisevasti puolueen parlamentaarisesta voimasta. Mitä enemmän puolueella on kannatusta, sitä parempia mahdollisuuksia sillä on rakentaa yhteistyötä, hillitä vastakkainasettelua ja vaikuttaa laajasti yhteiskunnan suuntaan. Mitä heikompi sen vaalikannatus on, sitä todennäköisemmin puolue ajautuu osaksi polarisaatiota, sitä heiveröisemmin se pystyy sillanrakentamiseen ja kokoavaan toimintaan poliittisissa prosesseissa ja sitä heikommin se vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen.

Oma kysymyksensä on puolueen julkikuvan ja omakuvan välinen ristiriita. Suurelle yleisölle ajan kanssa muodostunut kuva Keskustasta on erilainen kuin keskustalaisten ylläpitämä ja uskoma kuva itsestään. Kysymys kuuluu, mieltääkö Keskustan ulkopuolinen äänestäjäkunta Keskustan esimerkiksi sovittelijaksi.

Kysymys on 100 vuoden kaaren jatkumisesta tai hiipumisesta/loppumisesta. Polarisaatio - kes-

kikentän kaventuminen ja Keskustan kutistuminen - muuttaisi aikaa myöten myös Suomen ulko- ja sisäpoliittista kurssia sekä heikentäisi yhteistyömahdollisuuksia poliittisella kentällä.

Rauli Mickelsson (2015) kiteyttää 2020-luvun asetelmakysymyksen: "Vakiinnuttaako uuden vasemmiston ja konservatiivisten nationalistien vastakkainasettelu hallitsevan asemansa vai nouseeko jokin muu ristiriitautottavuus tärkeämmäksi?"

Paineet myös Suomen poliittisen kentän kaksinapaiseen leiriytymiseen ovat todellisia. Ei niitä pidä toisaalta liioitellakaan. Keskustalle oman profiilin hämärtyminen ja samaistuminen kumpaan tahansa leiriin olisi tuhoisaa. Kannatuksen nostaminen omintakeisella politiikalla pienentää blokkiutumisen riskejä ja mahdollistaa parhaiten sillanrakentajan roolin, joka on Suomen poliittiselle vakaudelle tärkeää. Keskustalle olisi luonnollista toimia aloitteellisesti keskustahenkisten voimien kokoamisessa samalla kun se pitää huolen yhteistyöedellytyksistä niin vasemmalle kuin oikeallekin. Kysymysten kysymys on, koetaanko keskikentän ja keskustan toiminta sillanrakentajuudeksi, jota ilman Suomen asioita ei kyetä kunnollisesti hoitamaan ja myös siitä, miten keskusta markkinoi mahdollista vahvuuttaan sillanrakentajana.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustapolitiikka – fundamenttien fundamentti

Maailman tapahtumat ovat aina heijastuneet Suomeen. Nytemmin kaikki tämä hyvässä ja pahassa tapahtuu laajemmin ja nopeammin kuin aiemmin. Perinteisten uhkien rinnalla hybridi-, kyber- ja informaatiovaikuttamiset on noteerattava vakavasti. Valtioneuvoston puolustusselonteko (9.9.2021) ja valiokunnan mietintö (PuVM 4/2021) kuvaavat osuvasti maamme turvallisuuspoliittista asemaa vanhojen ja ennen kaikkea uudenlaisten uhkien maailmassa. Kannattaa huomata, että ns. uudet uhat tulevat vanhojen päälle, jotka eivät poistu. Uhat kerrostuvat ja liittyvät toisiinsa.

Euroopan tilanne on jännittynyt. Venäjän toiminta, Ukrainan kriisi, sodan uhka ja Venäjän ja Yhdysvaltain/Naton vastakkainasettelu heiluttavat maanosaamme. Syksyn 2021 tapahtumat Valko-Venäjän ja Baltian rajoilla kertovat vallitsevasta todellisuudesta. Pohjoinen Eurooppa, Itämeren alue ja arktinen alue kiinnostaa yhä enemmän suurvaltoja. Kaikki tämä heijastuu Suomeenkin. Mitkä ovat ”jatkokertomuksen” seuraavat vaiheet Euroopassa? (Tämä on kirjoitettu tammikuun lopulla 2022.)

”Iso maailmanpolitiikka on kiertynyt Yhdysvaltain pari vuosikymmentä kestäneen dominanssin jälkeen Kiinan, Venäjän ja Yhdysvaltain väliseksi kilpailuksi ja ”peliksi”.”

Kiinan nousua pidetään yleisesti todennäköisenä. Sisäisesti jakautunut Yhdysvallat keskittyy itseensä ja Kiinan uhkan hallitsemiseen, mutta pysyttelee liittolaisuussuhteista sotilaallisesti myös Euroopassa. Venäjä tavoittelee suurvalta-asemaa ja -arvostusta, tähyilee Kiinan suuntaan ja yrittää ratkoa sisäisiä ongelmiaan. Jännittynyt asetelma elää, ja on mahdollista, että näin on pitkänkin aikaa.

Suomelle tärkeää suurvaltojen suhteiden rinnalla on Euroopan Unionin tila ja tulevaisuus. Mitä EU:ssa ja EU:lle tapahtuu, vaikuttaa Suomenkin tulevaisuuteen. Unionin hajanaisuus on antanut mahdollisuuksia kiilojen lyömiseen.

Sodan uhka on yhtenäistänyt talvikaudella 2021-2022 EU:n rivejä. Euroopan Unionia pidetään turvallisuusyhteisönä. Miten EU vastaa, kun sen turvallisuusintressejä koetellaan?

"Miten EU vastaa turvallisuusodotukseen, kun ns. kova turvallisuus on useimpien jäsenmaiden osalta Naton hoteissa? Miten on Euroopan Unionin ja Naton yhteistoiminnan laita?"

Iso – jopa ratkaiseva – kysymys on pitkän päälle Unionin perusrakenteen, tarkoituksen ja toiminnan hyväksyttävyys jäsenvaltioiden kansalaisien keskuudessa. Onko EU jatkossa itsenäisten jäsenvaltioiden liitto vai jotain muuta, esimerkiksi federaatio eli liittovaltio?

EU:n kykyä vastata turvallisuusyhteisöltä vaadittavalla tavalla erilaisiin kriiseihin ja uhkii on kyettävä vahvistamaan. EU:n uskottavuus on rakoillut senkin takia, että kaikki jäsenvaltiot eivät noudata yhteisiä pelisääntöjä ja päätöksiä. Joutuu kokemusten valossa kysymään, mikä on jäsenvaltioiden todellinen tahto vahvistaa EU:n puolustuspolitiikkaa puolustuksesta puhumattakaan.

Talous on aina vaikuttanut suoraan valtioiden voimasuhteisiin.

"Kellä on vahva dynaaminen talous ja teknologia, sillä on myös poliittinen ja sotilaallinenkin valta."

Ilmaston muutos ääri-ilmiöineen vaikuttaa maailmanpolitiikkaan myös sitä kautta, että se yhtäältä vahvistaa joidenkin taloudellista asemaa ja toisaalta saattaa jopa romahduttaa ilmaston muutoksesta pahiten kärsivien taloutta. Fossiilitalouden väistyminen ja siirtyminen uusiutuvaan energiaan ja bio- ja kiertotalouteen heijastuvat valtioiden talouteen ja asemaan.

Ilmaston muutoksista ja sodista aiheutuvat muuttoliikkeet heijastuvat Eurooppaan. Uudet pandemiat ja terroriuhkat koettelevat valtioita kaikissa maanosissa. Ne myös pakottavat valtiot keskinäiseen yhteistyöhön muodossa tai toisessa – toivottavasti.

Kaikkalainen epävarmuus leimaa tulevaisuutta kaikkialla. Turvallisuusuhat ovat myös yllätyksellisiä. Sinisilmäisyyteen etenkin Suomessa ei ole varaa. Realismiin ankkuroitunut ajattelutapa on ollut Suomen turvallisuuden perusta sotienjälkeisen ajan riippumatta maailmanpolitiikan muuttuvista suhdanteista. Viisas varautuu.

"Realistinen diplomatia, vahva puolustus ja ajantasainen resilienssi ovat kansakunnan turvallisuuden pohja."

Suomi on pitänyt sotien jälkeen huolen uskottavasta puolustuksestaan riippumatta suhdanteista, niin myös materiaalihankinnoillaan (F-35-päätös). Valtionjohto on pitänyt onnistuneesti yhteyttä suoraan suurvaltoihin. Vuoropuhelun ylläpitäminen sopii Suomelle. Huolella harkittu aktiivisuus ("Helsingin henki") toimii liennytyksen hyväksi Pohjois-Euroopassa, arktisella alueella ja laajemminkin.

Kansallisen liikkumatilan varjeleminen ja valinnanmahdollisuuksien turvaaminen on hallinnut Suomen utp-politiikkaa. "Nopearytmisessä maailmassa on entistäkin arvokkaampaa tietää, milloin kiiruhtaa, milloin malttaa", sanoi presidentti Niinistö 1.1.2022 (Tasavallan presidentti 1.1.2022).

Kaikessa päätöksenteossa on otettava läpileikkaavasti huomioon yhteiskunnan kriisikestävyys. Epävarmuuteen ja tuntemattomaan tulevaisuuteen varaudutaan parhaiten huolehtimalla yhteiskunnan vakaudesta ja eheydestä sekä poliittisesta yhteistyöstä ja kyvystä tehdä riittävän nopeasti päätöksiä. Enenevästi on paneuduttava siihen, mitä resilienssi edellyttää Suomen huoltovarmuudelta nykymailman arvaattomissa olosuhteissa. Huoltovarmuuden ytimessä, etenkin pahoissa kriisitilanteissa on oikea omavaraisuus.

"Kriisikestävän yhteiskunnan perusta on pitkälti paikallisuudessa ja kansalaisten yhteistoiminnassa."

Erikseen on korostettava kunnossa olevan talouden merkitystä itsellisuuden, turvallisuuden ja eheyden näkökulmasta. Mitä paremmassa kunnossa kansan- ja valtiontalous on, sitä itsellisemmin Suomi voi tehdä itseään koskevia päätöksiä ja huolehtia kansalaistensa turvallisuudesta ja toimeentulosta. Turvallisuuden ja talouden kytkentä on tiivis.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (utp) on ollut ja on Suomen valtiollisen politiikan ykkösasia. Näin se on vastakin. Utp-asiat (ml. Nato-jäsenyys) ovat nousseet poliittiseen keskusteluun uudessa valossa edellä viitattujen maailmantapahtumien paineesta. Kaikesta päätellen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on keskeinen teema vuoden 2023 eduskuntavaaleissa, puhumattakaan vuoden 2024 presidentinvaaleissa, kun valitaan presidentti Niinistön seuraaja. Vaikuttaminen Euroopan Unionin politiikkaan vaatii terästämistä, etenkin Suomelle elintärkeissä asioissa. Varteenotettavan puolueen tulee olla varteenotettava tekijä myös ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa (sekä talouspolitiikassa). Keskustalla on ollut utp-asioissa merkittävä historiallinenkin asema. Puolue on vaikuttanut yhteistyössä muiden kanssa vahvasti Suomen sotienjälkeisen ulkopoliitikan pitkään linjaan. Vastuullisilta puolueilta odotetaan aktiivista ja näkyvää otetta utp-politiikkaa ja EU:n tulevaisuutta koskevassa julkisessa keskustelussa. Todettakoon sekin yksityiskohta, että kansanedustaja Paavo Väyrynen ja puheenjohtaja Heikki Haavisto ovat viimeisimmäksi toimineita keskustalaisia ulkoministereitä (vuosina 1991–1994, Ulkoministeriö 2022).

Ekologinen uudelleenrakentaminen

Ilmastonmuutos on asettanut kaikki syvällisen uudelleenarvioinnin eteen. Yhteiskuntien pää- töksiä on arvioitava ilmastonmuutoksesta käsin. Ihmisen toiminta on saatettava kauttaaltaan sopusointuun luonnon realiteettien kanssa.

Keskusta pitää itseään vihreänä puolueena. Tunnusvärikin on vihreä. Se viittaa maaseutuun, uusiutuviin vihreisiin luonnonvaroihin sekä ihmisen ja luonnon kumppanuuteen. Sitähän Santeri Alkion "maahenki" tarkoitti.

"Keskusta on kiteyttänyt vuosikymmenten ajan ohjelmiansa ison linjan: "Kohti luonnonmukaista, alueellisesti tasapainoista ja sosiaalisesti ehyttä tieto- ja sivistysyhteiskuntaa."

Samanlaisia linjanvetoja puolueen piirissä on esitetty 1940-luvulta lähtien (puheenjohtajat Sukselainen ja Virolainen).

Lainaan vuoden 1982 periaateohjelmaa:

"Uudistuvat luonnonvarat ovat se pohja, jolle suomalaisten elämä voidaan kestävästi rakentaa. Luonnon hoito on kansakunnan elintärkeä tehtävä ja työn lähde.

Luonnon merkitys ihmisyydelle ja ihmisen aineelliselle toimeentulolle tukee asutuksen hajauttamista ja kaupunkien väljentämistä. On luotava uudelleen elävä yhteys luontoon....

On luotava ylisukupolvinen tasapainotalous, joka turvaa tulevienkin sukupolvien elämisen ehdot. ...

Hajautettu talous tekee mahdolliseksi kansallisen, alueellisen ja paikallisen omavaraisuuden....

Teknologian, kuten automaation ja tietoliikenteen saavutuksia on määrätietoisesti sovellettava tuotannon hajauttamiseksi ja omavaraisten yhteisöjen kehittämiseksi.

Keskustapuolue pitää parhaana puitetalousjärjestelmää, jossa yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että talous toimii luonnon- taloudellisesti, sosiaalisesti ja inhimillisesti kestävällä ja hyväksyttävällä tavalla."

Uudistuvat" kuuluu nykyhetkessä sanoa "uusitutvat".

1970-luvun alussa Keskustanuoret kirjoittivat "Vihreämpään yhteiskuntaan"- ohjelman, joka hedelmöitti Keskustan ohjelmatyötä (Keskustanuoret 1973). Perinteiset keskiryhmät julkaisivat vuonna 1967 oman ympäristönsuojeluohjelmansa. Vuosien 1982, 1996 ja 2006 periaateohjelmat (Keskustapuolue 1982, Suomen Keskusta 1996 ja 2006) jatkoivat puolueen pitkää linjaa: ekologinen ajattelu, alueellinen tasapaino, teollisuus-, energia- ja talouspolitiikka, sosiaalinen eheys sekä sivistys nivottiin toisiinsa vastuullisen vapauden ja ylisukupolvisuuden hengessä.

1990-luvulla vihreässä ajattelussa otettiin uudenlainen askel eteenpäin: ruvettiin puhumaan "vihreyden teollistamisesta". Se tarkoitti kestävästi uusiutuvien luonnonvarojen teknologiseen ja teolliseen hyödyntämiseen nojaavaa yhteiskuntaa. Se oli "vihreää siirtymää" tuossa ajassa.

"Keskusta on ollut aina 2000-luvun alkupuolelle aloitteellinen ja johtavakin ekologinen puolue Suomessa niin ohjelmatasolla kuin käytännön hallituspolitiikassakin."

Se on joutunut altavastaaajaksi ainakin julkisuudessa ilmastonmuutoskeskustelun kiihtyessä uusille kierroksille 2010-luvun lopulla ja alka-neella 2020-luvulla. On hyvin todennäköistä, että metsäkeskustelu kiihtyy Euroopan Unio-nissa ja Suomessa merkittävästikin lähivuosina hiilineutraalisuustavoitteiden myötä. Pääkysymyksiä on kasvattaa hiilinielua vastuullisella metsänhoidolla kuten tähänkin asti ja totta kai vähennettävä sovitulla tavalla laaja-alaisesti hiilipäästöjä. Samalla on seurattava erityisen valppaasti havumetsien tuholaitilannetta ja varauduttava estämään laajat metsätuhot.

Suomella on edessään yhteiskunnan ekologisen uudelleenrakentaminen: rikkaiden uusiutuvien luonnonvarojen hoito, niiden innovatiivinen jalostaminen ja radikaali tuotekehittely teollisuus-, rakentamis-, liikenne- ja energia-politiikassa siten, että Suomi siirtyy aktiivisella otteella fossiilitaloudesta bio- ja kiertotalouteen. Metsäväännöissä Suomi ei voi jäädä jalkoihin, niin elintärkeästä kansallisesta elinehdosta on kysymys. On löydettävä mahdollisimman laaja yhteisymmärrys metsiemme ja niiden hoidon taakse ja tueksi. Ekologinen uudelleenrakentaminen liittyy kiinteästi kriisikestävyyteen, yhteiskunnan resilienssiin. Uudelleenrakentamiseen kytkeytyy puolestaan se kysymys, miten mittavasti yhteiskunnan keskittyminen painaa alleen vihreitä luonnonvaroja. On hyvä muistaa sekin arkipäiväinen tosiasia, että uusiutuvat luonnonvarat tarvitsevat hoitajia kaikkialla eri puolilla maata. Tämä kytkentä erottaa keskustan vih-

reysajattelun muista. On yhdistettävä elonjäämisvihreys, talous- ja elinkeinovihreys ja elämysvihreys. Maaseudun ja maatalouden merkitys ekologisessa uudelleenrakentamisessa ja huoltovarmuudessa on keskeinen.

Tarkkailija pitää tärkeänä sitä, että nostamallaan keskustelua yhtäältä elämäntapojen kestävydestä ja toisaalta ihmisyydestä, sosiaalisuudesta ja yhteisöllisestä elämästä sekä ihmisten henkisten tarpeiden huomioon ottamisesta. Tavoitteleeko viestintäjohtaja Olli-Pekka Heinonen – entinen pääjohtaja, ministeri, kansanedustaja – kirjassaan ”Eletään ihmisiksi” (2021) juuri tätä: ”Ratkaisut nykyisiin maailmanlaajuisiin kriiseihin eivät löydy pelkästään ulkoisesta todellisuudesta, teknologisista innovaatioista, paremmista johtajista tai markkinamekanismeista. Myös ajattelutapamme on muututtava perin pohjin.”

"Kuka elättää ketäkin?"

Keskusta on ollut sotien jälkeisen (kehitys)aluepolitiikan liikkeellepaneva voima. 2000-luvulla aluepoliittinen ajattelu on joutunut vastatuuleen. Pitkistä välimatkoista ja harvasta asutuksesta johtuvien kehittyneisyserojen tasoittaminen EU:n ja Suomen valtion toimenpiteillä ei nauti enää yhtä laajaa kannatusta Suomen politiikassa kuin aikaisemmin.

Yhä useammin niskan päälle julkisuudessa jää väite, että pääkaupunkiseutu elättää muuta Suomea, erityisesti Itä-, Keski- ja Pohjois-Suomen maakuntia. Vaaditaan, että tämä suhde täytyy kääntää pääläelleen: alue- ja rakennepoliittiset voimavarat on kohdistettava "tuottaviin" investointeihin Etelä-, Lounais- ja Länsi-Suomessa. Elättämisväitteet ovat kumottavissa puhtailla tilastotiedoilla, kun huomioon otetaan kaikki rahavirrat, myös ne, jotka Helsinki saa pääkaupunkiasemastaan.

"Nykyaikainen aluepolitiikka tarkoittaa vastakkainasettelun sijasta etujen yhteisyyttä eri puolilla maata asuvien välillä."

Luulisi, että tällaiselle alueita ja ihmisiä yhdistävälle ajattelulle löytyy merkittävää kannatusta niin Helsingistä kuin sen ulkopuolelta. Elättämispuheilla ei ole pohjaa, mutta ei ole siltäkään, että maata voitaisiin asua kirjaimellisesti reunoja myöten.

Keskittyminen ja kaupungistuminen nähdään Suomessakin ns. megatrendinä globaalien kehitysvirtojen mukaisesti. Tämän megatrendin väistämättömään jatkumiseen uskovat ihmiset

näkevät suomalaisen aluepolitiikan perusteetomana ja vahingollisena pääkaupunkiseudulle, suurille kaupungeille ja koko yhteiskunnalle. Tätä väitettä tai näkemystä mikään yleispuolue ei voi sivuuttaa, vaikka se ei pidäkään paikkaansa. On myös merkkejä akanvirrasta: Tampere, Oulu ja Kuopio ovat kasvusuunnassa, ja kehys- ja seutukaupungeilla ja myös maaseudulla näyttää olevan kysyntää.

Pääkaupunkiseutu on Keskustalle kipupiste niin politiikan sisällön osalta kuin kannatustakin ajatellen. Palveluongelmat, luontoympäristön häviäminen, fossiilienergia, liikenteen pulmat ja turvallisuuskysymykset edellyttävät uudenlaisia otteita pääkaupungissa. Pelkistettynä; pääkaupunkiseudun strategia alueen väkimäärän yksioikoisesta kasvattamisesta muuttoliikkeen turvin on osattava kyseenalaistaa sosiaalisilla, ympäristöllisillä ja taloudellisilla perusteilla. Viimeaikaisten tilastojen mukaan pääkaupunki on menettänyt väkeä. Kysymys on valinnasta sellaisen politiikan puolesta, jossa yhdistyvät pääkaupungissa asuvien ja maakuntien väen edut.

Monien ihmisten mielestä julkinen valta on jättänyt maakuntien reuna-alueiden ihmiset oman onnensa nojaan viemällä lähipalvelut ja vaikeuttamalla monin tavoin asumista ja elämistä tutulla kotiseudullaan. Näitä tunteja on "Helsingin porteilla" asti.

"Alueellinen tasapaino -ajattelu tarkoittaa koko laajan maan voimavarojen viisasta hyödyntämistä kaikkien hyväksi."

Asumismahdollisuuksien tasa-arvo, biotalouden edellytykset ja turvallisuusnäkökohdat taloudellisten seikkojen lisäksi puoltavat alueiden tasapainoista kehittämistä.

Aluepolitiikka-sana on muuttunut viime vuosina lähes kirosanaksi. Voi olla, että 1960- ja 1970-luvulla käyttöön otettu termi ei sanokaan juuri mitään 2020-luvun ihmisille, tai sitten siitä on vanhentunut ja vääristynyt mielikuva. Aluepolitiikka-sanan rinnalla käytetäänkin muitakin samaa tarkoittavia sanoja, kuten alueen elinvoimaisuus, monipaikkaisuus ja paikallisuus.

Keskusta on joutunut aluepoliittisessa keskustelussa ja päätöksenteossa altavastaajaksi ja samalla lähes yksin. Se on ollut omiaan vaimentamaan aluepoliittisia äänenpainoja myös keskustan sisällä.

"On vaikea nähdä, että Suomen Keskusta voisi menestyä ja nousta uudeleen yli 15 prosentin tasolle ja merkittävään poliittiseen asemaan, jos sen kannatuksen alueellinen perusta pettää, ja jos se ei onnistu nostamaan kannatustaan pääkaupungissa ja Uudellamaalla lähemmäs 10 prosenttia"

Nyt Keskustalla ei ole kansanedustajaa Helsingistä, Uudeltamaalta heitä on kaksi. Epäsuhta alueen väkimäärään ja puolueen valtakunnalliseen kannatukseen nähdä on karkea.

Kestävä aluepolitiikka perustuu etujen yhteisyyteen. Kysymyksessä on win-win-tilanne vastakkainasettelujen sijasta. Alueellisen tasapainon etuja keskittämiseen verrattuna on osattava tuoda esille. Jos alueelliset erot eri muodoissaan kärjistyvät, myös alueiden koot vaaleissa jatkuvat. Tavoitteena on pidettävä sitä, että puolueiden kesken rakennetaan pitkäjänteinen aluepoliittinen yhteisymmärrys ottaen huomioon myös ilmastonmuutos ja tarve vahvistaa yhteiskunnan resilienssiä. Perspektiiviä yhteisymmärrykseen kannattaa hakea näinä aikoina eri alueiden ja kaupunkien hiilitaseista. Keskusta pitää itseään maakuntien, alueiden ja maaseudun luottopuolueena. Rinnalle tarvitaan omaleimaisen vetävä pääkaupunkiseutua käsittelevä ohjelma. Alueellisuus yksittäisenä tekijänä säätelee voimakkaimmin keskustan valtakunnallista vaalikannatusta.

Itsellinen talouspolitiikka?

Keskusta ei ole pitänyt valtiovarainministerin paikkaa keskeisen tavoiteltavana hallituksia muodostettaessa. Ennen vaalikautta 2019-edellisiä keskustalaisia valtiovarainministerejä olivat pankinjohtaja Esko Ollila (1985–1987) ja kansanedustaja Ahti Pekkala (1979–1985) (Valtioneuvosto 2022). Pekkalan seitsemän budjetin pitkä kausi muistetaan myönteisyydellä. Meni 32 vuotta valtiovarainministeriyksien välillä.

Varteenotettavalta puolueelta vaaditaan murrosaikoina hyvin punnittua talouspoliittista linjaa. Suhtautuminen valtion velkaan ja velkaantumiseen jakaa puolueita. Sillä on tiivis kytkentä Euroopan Unionin tulevaisuuteen; mikä on yhteistä, mikä on kansallista?

"Keskustassa suhtautuminen velkaan ja velkaantumiseen on kulkenut tätä rataa: investointeihin ja hädän/onnellisuuden hoitamiseen velkaa otetaan sellaisella mittatikulla, että velasta (korkoineen, myös korkotason noustessa) pystyy kohtuudella vastaamaan kaikissa olosuhteissa syömävelkaa ottamatta."

Varovaisuus-periaatetta kunnioitetaan sen takia, että jatkuva eläminen velan varassa voi aiheuttaa odottamattomassa tilanteessa ikävän yllätyksen kaikkine seurauksineen.

Julkisten tulojen ja menojen tasapainoajattelu on perinteisesti ollut talouspolitiikan kulmakiviä. Ollaan mieluummin tarkkoja ja tiukkojakin uusien menojen lisäämisessä ja suhtaudutaan verojen korottamiseen ja jatkuvaan velkaantumiseen kriittisesti. Puolueessa ajatellaan, että kunnossa oleva julkinen talous on vähävaraisten ja pienituloisten kansalaisten paras turva.

"Talouskuri tarkoittaa tässä mielessä sosiaalisuutta, vastuullisuutta ja ylisukupolvisuutta."

Keskustassa on ajateltu käytännön kokemusten valossa: tiukasti korkeasuhdanteessa, löysemmin matalasuhdanteessa ja taantumassa. Varovaisuus on perustelua senkin takia, että tulevaisuus on nykyisessä murroksessa arvaamaton. Lähihistoria on osoittanut, että mitä tahansa talouteen voimakkaastikin vaikuttavaa voi tapahtua. Kaukainen tulee lähelle. Pitkälle velkaantunut valtio on haavoittuvainen ja vähemmän itsellinen.

Pienomistajuus ja -yrittäjyys sekä työnteon kannattavuus ovat itsellisen talouspolitiikan ytimessä. Valtion tehtävänä on rakentaa yrityksille otollisia, kilpailukykyisiä puitteita menestykselliseen toimintaan, joka puolestaan mahdollistaa mahdollisimman hyvän työllistymisen ja työllisyyden. Hallituksen verolinjat ja tutkimus- ja tuotekehittelypolitiikka sekä satsaaminen koulutukseen ja osaamiseen vaikuttavat olennaisesti yritysten toimintaedellytyksiin.

Maan hallituksen vastuu maan ja kansalaisten talouden kehityksestä on keskeinen juuri kesävien puitteiden luomisen kautta. Sama koskee työmarkkinajärjestöjä, joiden vastuulla on osaltaan huolehtia suomalaisten työn ja palveluiden kilpailukyvyistä.

"Suomen kansantalous rakentuu alue- ja paikallistalouksista."

Maakuntien luontaiset edellytykset vaihtelevat. On rannikon vientiyrityksiä ja satamia, sisä-Suomen metsä-, teknologia- ja energia-teollisuutta, pohjoisen matkailua ja luontaiselinkeinoja ja etelästä pohjoiseen ulottuvaa maa- ja metsätaloutta. Useilla seutukunnilla - kaukana keskuksista - on erittäin menestyviä osaamiseen perustuvia vientiyrityksiä. Valtion kuuluu huolehtia eri puolilla maata toimivien yritysten toimintaedellytyksistä, ennen muuta liikenneyhteyksien ja koulutusmahdollisuuksien osalta.

Onko Suomen talouspolitiikan paradigma osittain muuttumassa? Kysymys kiitetty valtion velkaan ja velkaantumiseen sekä Euroopan yhteiseen talous- ja velkapoliittikkaan. Tämä on perimmiltään ei vain taloudellinen, vaan myös mitä suurimmassa määrin EU-poliittinen kysymys. Kansallisesta vastuusta tuskin voi tinkiä. On olemassa ainespuita omintakeiseen talouspoliittiseen linjaan: työllisyys ensin, yrittäjyyden tukeminen, infrastruktuuri- ja osaamisinvestointeja, vastuullinen menokuri, vireät aluetaloudet ja etunojainen EU-vaikuttaminen. Tätä linjaa voi kutsua itselliseksi talouspolitiikaksi. Erot puolueiden välillä nousevat paitsi julkisen talouden tasapainosta myös maamme kilpailu- ja työllistämiskyvystä sekä omintakeisten aluetalouksien mahdollisuuksista.

"Köyhän asia" 2020-luvulla

Köyhän asia on käytetyimpiä keskustalaisuuden tunnussanoja. Santeri Alkion yhteiskunnallinen ajattelu kiteytetään köyhän asiaan, joka puolestaan liitetään sosiaaliseen eheyteen

"Mitä vähemmän on köyhyyttä ja eriarvoisuutta, sitä eheämpi ja vakaampi on yhteiskunta."

Pyrkimys sosiaaliseen eheyteen ja yhteiskuntarauhaan on Suomen Keskustan politiikan suuri linja läpi yli satavuotisen historian.

Korkea työllisyys ja vahva valtiontalous mahdollistavat heikoimmassa asemassa olevien tukemisen. Perusturvan kohottaminen onnistuu vain menestyvän kansantalouden ja vahvan valtiontalouden puitteissa. Työn tekemisen ja yrittämisen tulee tekijälleen aina kannattaa.

Köyhän asia käsitetään usein nimenomaan vahvana työllisyytenä ja oikeudenmukaisena tulonsiirtopolitiikkana. Verotuksella kerätyillä yhteisillä varoilla rakennetaan turvaverkkoa niin, että kukaan ei jää oman onnensa nojaan.

"Tämän laajasti hyväksytyn ajattelun rinnalla tarvitaan sellaista politiikkaa, jolla parannetaan ihmisen "itseauttamiskykyä", joka ei ole vaihtoehto julkisen vallan työllisyys-, sosiaali-, terveys- ja asunto-politiittisille toimenpiteille."

Itseauttamiskyky on Alkion käyttämiä käsitteitä. Kysymys on koulun ja kotien tehtävistä vahvistaa lasten ja nuorten halua ja kykyä huolehtia itsensä ja lähimmäisistä sekä luonnosta.

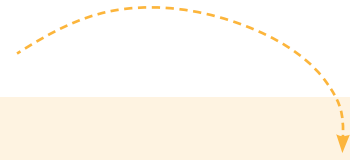
Sosiaalinen eheys liittyy myös mahdollisuuksien tasa-arvoon kotitautustasta ja asuinpaikasta riippumatta. Mahdollisuudet avautuvat koulutien kautta. Koulunkäynnin tasavertaisuus edellytyksiin onkin paneuduttava vakavasti. Tämä on hyvinvointiyhteiskunnan kovaa ydintä. Syrjäytymisen/syrjäyttäminen alkaa lapsuus- ja nuoruusvuosista. Oppisopimuskoulutuksen radikaali lisääminen on yksi vastaus niin syrjäytymiseen kuin työvoimapulaankin.

Tasa-arvoa vaaliva ja eroja tasoittava politiikka on perusta yhteiskunnalliselle eheydelle ja yhteiskuntarauhalle. Sen rinnalla on nähtävä vireän kansalaisyhteiskunnan merkitys syrjäytymisen estämiselle.

2020-luvullakin köyhän asia on muutakin kuin taloudellisen aseman parantamista. Jos 1900-luvulla kyse oli muun muassa lukutaidon tuomisesta kansalaistaidoksi asti, ovat murrokset tuoneet siihen aivan uusia vaatimuksia. Esimerkiksi digitalisaation myötä digitaidot ovat nousseet lukutaidon rinnalle tai jopa ohitaneet uutena kansalaistaitona – joiden puute pahimmillaan eriyttää ja ulkoistaa yhteiskunnasta.

""Digitaitoköyhyyden" poistaminen on suuri yhteinen tehtävä."

On mahdollistettava digitaitojen kehittyminen tarjoamalla koulutusta ja tukea käyttämisen oppimiseen sekä varmistettava saavutettavuus. Kaikilla on oltava varaa digitalisaatiokehityksen edellyttämiin laitteisiin ja datankäyttöön. Internet-yhteyksien tulee kattaa yhtäläisesti koko Suomi. Samanaikaisesti on varmistettava, että aivan kaikki pystyvät hoitamaan henkilökohtaisia asioitaan niin, että myös kasvokkain tapahtuva asiointi palvelutilanteissa on aidosti käytettävissä oleva vaihtoehto. Jatkossakin on oltava mahdollista se, että ihmiset saavat välttämättömät peruspalvelut "vanhanaikaisilla" tavoilla.

Köyhyyden ja syrjäytymisen seurausten hoitamisen rinnalla on pureuduttava syiden poistamiseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Syrjäytymisen periytyminen polvelta toiseen on kyettävä katkaisemaan. ”Köyhän asia” edellyttää hyvän työllisyyden ja aukottoman perusturvan lisäksi enenevästi omavastuisuuden, elämänhallinnan ja jatkuvan sivistymisen vahvistamista. Yhteiskunnan on autettava ihmistä auttamaan itseään. Kysymys on ihmisen itseauttamiskyvystä. Myös yhteiskunnan ilmapiirillä on vaikutuksensa eheydelle ja yhteisymmärrykselle. Niin etuillulle kuin lusmuilullekin on oltava nollatoleranssi.

Ihmisyys, vastuullinen vapaus ja sivistys

Ihmisyys on keskustalaisen arvo- ja aatemaailman ankkuri. Sen varaan rakennetaan yhteiskuntapoliittista vaihtoehtoa niin sosialismille kuin kapitalismillekin, joita keskustan näkemyksen mukaan yhdistää voimakas materialistinen henki. Santeri Alkion keskusta oli ihmisyyssliike, jolle sivistys-, kasvatusta- ja valistustyö oli keskeistä.

"Sivistys- ja koulukysymykset ovat historiallisesti yhdistäneet keskikentän liikkeitä."

Koulu ja työelämä ovat monen ihmisen oman agendan kärkipaikoilla. Niidenkin nykytilaa sie-tää pohtia ihmisyyden näkökulmasta.

Koulu laajasti ymmärrettynä selittää sen, mik-si Suomi on sellainen kuin se on 2020-luvulla, maailman kärkimaita. Koulunkäynnin tasaver-taisten mahdollisuuksien turvaaminen kaikille koko maassa on muodostanut myös hyvinvoin-tivaltion ja -yhteiskunnan perustan. Tämä kyt-kentä on jatkossakin pätevä.

Peruskoulu-uudistus, ammatillisen koulutuksen järjestäminen eri puolilla maata, lukioverkosto ja yliopistojen perustaminen koko maan katta-vaksi ovat olleet Keskustan keskeistä politiikkaa. On koulu- ja sivistyspolitiikalla ollut myös vai-kutuksensa puolueen vahvaan kannatukseen alueilla.

Ihmisyysliikkeelle kuuluu pohtia nopeasti muuttuvan työelämän kysymyksiä. Ne eivät ole olleet viime aikoina keskustan agendalla ainakaan näytävästi; sen sijaan yrittäjyys esimerkiksi työllisyyden vuoksi on hallinnut Suomen Keskustan kannanottoja. Yrittäjyyspohdintoista ja -politiikasta ei pidä luopua, vaan viisasta on liittää niihin työntekijöiden jaksaminen, osaaminen ja työssä viihtyminen. Niin ikään johtaminen kaipaa kriittistä ruotimista.

Sivistys-, tiede- ja kulttuuriasiat ovat olleet si-
vuosassa taloudellisesti ahtaina, kriittisinä aikoina. Ne yhdessä luonnonvarojen ja luonnon kanssa kuitenkin pitkän päälle ratkaisevat Suomen tulevaisuuden.

"Sivistys on enenevästi luonto- ja ympäristösivistystä"

Materiaaliset asiat ovat hallinneet poliittista keskustelua ja päätöksentekoa. Samaan aikaan monet yhteiskunnan ongelmat edellyttävät syvällistä arvopohdintaa siitä, mikä on tärkeää ja mikä ei. Tämä koskee muitakin asioita kuin ilmastonmuutosta.

Oma kysymyksensä on ns. uuden politiikan asiat, kuten eutanasia. On oletettavaa, että tällaisten kysymysten määrä kasvaa. Ne jakavat puolueita, eikä niihin ole valmiita vastauksia perinteisen puolueideologian pohjalta. On esitetty, että olisi perusteita ns. eettiselle neuvottelukunnalle, joka pohtisi monista näkökulmista eteen nousevia uuden politiikan kysymyksiä.

Koulu ja sivistys ovat pienen kansakunnan selviytymiselle perusasioita. Kysymys on myös ihmisten luontosuhteen uudelleenrakentamisesta. Iso asia on, että yksikään ei jää koulunkäynnin ulkopuolelle, ja suomalainen koulu säilyttää vahvan asemansa. Tutkimuksen ja tieteiden asemaa on syytä varjella kaikkina aikoina. Hyvinvointiyhteiskunta säilyttää elinvoimansa ja uudistuu ajan muutoksissa sivistyksen voimalla. Suomessa tarvitaan pitkän tähtäyksen tulevaisuuskeskustelua. Keskusta voisi näyttää suuntaa ja hahmotella kestävää tietä kansakunnalle, Euroopalle ja ihmiskunnalle.

Kaksi loppuhuomautusta

Politiikan kentän vanha jakautuminen vasemmistoon, oikeistoon ja keskusta vaikuttaa sitkeästi suomalaisten valintoihin vaaleissa. Uusia puolueita on tullut kentälle, mutta äänestäjien silmissä vanha jako ei ole juurikaan vanhentunut. Jakoa pelkistetään politiikan väittelyissä ja mediassa vieläkin pitemmälle, lähes täysin vasemmiston ja oikeiston otteluksi.

Voimasuhteet asettuvat vuoden 2019 eduskuntavaalituloksen pohjalta seuraavaan järjestykseen: suurin on oikeisto (Kansallinen Kokoomus, Perussuomalaiset, Suomen Kristillisdemokraatit ja Liike Nyt), toiseksi suurimpana punavihreät (SDP, Vasemmistoliitto ja Vihreä liitto) ja kolmantena keskikenttä (Suomen Keskusta ja RKP).

"Keskikentän merkitys yli 100-vuotiaan Suomen valtiolliseen politiikkaan on ollut merkittävä."

Se on korostunut tienhaaratilanteissa ja murrosaikoina. Tahto hakea yhteisiä ratkaisuja ja kyky sovitella on ollut keskikentän olennaisimpia ominaisuuksia.

"Kysymys kuuluu, mitkä puolueet katsovat kuuluvansa keskikentälle ja haluavat toimia yhteisten tavoitteiden mukaisesti."

Ratkaisevan tärkeää on määritellä keskikentän tarkoitus ja isot tehtävät 2020-luvun Suomessa ja maailmassa. Sinänsä tärkeät yhteistyökykyisyys ja tasoittelevuus tuskin riittävät. Siinä on politiikan keskikentän haaste.

Toinen loppuhuomautus koskee 115-vuotiaasta Suomen Keskusta rpp:ta.

Keskustan kannatuksen alamäki on jatkunut vuosia. Nyt puolue saattaa olla saranakohdassa (aluevaalien tulos). Puolueen tilanne on ollut tukala ja myös ennenkokematon vuoden 2019 eduskuntavaalien katastrofituloksen jälkeen.

Keskustan johtohenkilöt kirjoittivat Työkirja-selvityksessä 10 vuotta sitten vuoden 2011 eduskuntavaalien romahduksen syistä seuraavasti: *"Asioiden hoitaminen ja vastuullisuus olivat avainsanoja, kun keskustan kannattajille yritettiin perustella vaikeita päätöksiä. Vaikka päätös tuntui huonolta ja puolueen tavoitteiden vastaiselta, siihen tyydyttiin, kun uskottiin sen osoittavan vastuullisuutta ja kykyä asioiden hoitamiseen. Vähitellen tästä perustelemisen tavasta tuli väline ohittaa systemaattisesti kansalaisten eri muutoksiin kohdistuva kritiikki. Puolueen korvat tavallisen kansan huolille alkoivat kuuroutua."*

Kansalaisten kannalta oleellinen kysymys on, kenen ja mitä asioita keskusta eteenpäin ajaa. Pitkällä pääministerikaudella puoluetta jatkuvasti uudistava ohjelmallinen työ surkastui. Puolueen tavoitteet ammennettiin ministeriöiden hallintokoneistoista, josta ne vietiin ammattitaitoisesti läpi päätöksentekokoneiston. Lopuksi asia perusteltiin vastahakoisille kansalaisille vastuunkantamisen ja asioiden hoitamisen retoriikalla."

Vuoden 2011 vaalitappion jälkeen pidetyissä vaaleissa – presidentinvaalit tammikuussa 2012 ja kunnallisvaalit lokakuussa 2012 – poliittinen sanoma ja ajattelutapa kiteytyi iskulauseeseen "on kotiinpaluun aika". Sisältyikö siihen myös itsekritiittisyyttä?

Lyhyt hyppy lähihistoriaan. Keskustapuolue koki murskatappion ensimmäisen kerran sotien jälkeen vuoden 1970 eduskuntavaaleissa: paikkamäärä romahti 50 edustajasta 37:ään ja kannatus 21.2 %:sta 17.1 %:iin. Kahta vuotta myöhemmin alamäki eduskuntavaaleissa vielä jatkui: 36 edustajaa ja 16.4 %. Puolueessa käytiin tuolloin erittäin itsekriittistä ja osin paniikinomaista keskustelua romahduksen syistä ja virheistä. Vanha mahtipuolue menetti johtoasemansa eikä heti tiennyt, mitä tehdä.

Kipuileva pohdinta, joka kosketi niin puoluejohtoa ja -elimiä kuin laajaa kenttäorganisaatiota, päättyi kuta kuinkin yksimieliseen johtopäätökseen: yhtäältä päätettiin yrittää palauttaa luottamus puolueeseen pettneiden keskuudessa ja toisaalta sopusoinnussa luottamuspyrkimyksen kanssa suunnata politiikkaa nuorille äänestäjille (vihreä aalto) ja ammattiyhdistysliikkeessä toimiville ei-vasemmistolaisille palkansaajille. Puolue nosti ohjelmatyössään aluepolitiikan ("työtä ja leipää kotiseudulta") voimallisesti politiikkansa agendalle aina 1990-luvulle asti. Yhdessä harkittu strategia osoittautui 10–20 vuoden sisällä onnistuneeksi: kannatuksen alamäki pysähtyi ja vähitellen kannatus kääntyi nousuun.

Historia ei toista itseään, mutta siitä voi jotakin oppia.

"Vaikeuksien keskellä ja pitkään jatkuneiden tappioiden jälkeen riskinä on ilmiselvien heikkouksien ja ongelmien kieltäminen ja kriittisen keskustelun välttely."

On kyettävä asettumaan puolueyhteisön ja päiväkohtaisen politiikan ulkopuolelle voidakseen tehdä itseään koskevia relevantteja johtopäätöksiä.

"Vain raikas toinen toistaan kunnioittava keskustelu auttaa."

Keskustankaan tulevaisuus ei ole predestinoitu. Kaikki on mahdollista, kuten aluevaalien tulos osoittaa. Tulevaisuus on sen, ja vain sen itsensä käsissä. Murrosaika antaa mahdollisuuksia, joiden hyödyntäminen tai hyödyntämättä jättäminen voi olla ratkaisevaa.

Tällaisessa tilanteessa olisi paikallaan tehdä keskustan tilaa ja toimintaa ruotiva peruskartoitus siitä, mikä keskustan nykyisessä toiminnassa on elinkelpoista, mistä on perusteltua luopua, mikä tulee kuntoon remontoinnilla ja mitä kokonaan uutta on rakennettava. Kaikki lähtee poliittisesta linjasta, puolueen tarkoituksen kirkastamisesta.

Lähteet

- Alasuutari, Pertti (2017) Tasavalta – Sodanjälkeisen Suomen kaudet ja trendit
- Arter, David (1979) The Finnish Centre party: A profile of a "Hinge Group"
- Arter, David (2001) The Finnish Centre Party.: A Case of Successful Transformation
- Aylott, Nicholas & Bolin, Niklas (2019) A party system in flux: the Swedish parliamentary election of September 2018. Julkaisussa West European Politics, 42(7), 1504–1515.
- Beyme, Klaus von (1985) The Political Parties in Western Democracies
- Bolin, Niklas (2019) The Centre Party and the Liberals. Teoksessa Close, Caroline & van Haute, Emilie (toim.) Liberal parties in Europe., 60–76 London; New York, Routledge.
- Bonsdorff, Göran von (1957) Suomen poliittiset puolueet
- Bukow, Sebastian U. (2019) It's (not only) the economy, stupid? Past and future of the German Li-beral Party. Teoksessa Emilie van Haute & Caroline Close (toim.) Liberal Parties in Europe. Routledge, New York, 146–165.
- Demo Finland (2021) Jäsentensä näköiset – Puolueiden sisäinen demokratia Suomessa,
- Duverger, Maurice (1967) Political Parties. The Organization and Activity in the Modern State
- Duverger, Maurice (1969) Poliittiset järjestelmät
- Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA (11.12.2021): Suomalaiset jakautuvat aiempaa selkeämmin vasemmistoon ja oikeistoon <https://www.eva.fi/blog/2021/12/11/suomalaiset-jakautuvat-aiempaa-selkeammin-vasemmistoon-ja-oikeistoon/> luettu 12.12.2021
- Hautala, Mikko (15.9.2021) Rattaissa on monta pyörää, Suomen kuvalehti 41/2021
- Heikkilä, Lauri (14.9.2021) Suomen hallituskuvio toistumassa Norjassa, Pohjoismaiden tutkija tulkitsee – nousun tehnyttä keskustaa auttoi aluepolitiikka, mutta ympäristökysymykset tiputtivat <https://www.suomenmaa.fi/uutiset/suomen-hallituskuvio-toistumassa-norjassa-pohjoismaiden-tutkija-tulkitsee-nousun-tehnytta-keskustaa-auttoi-aluepolitiikka-mutta-ymparistokysymykset-tiputtivat/> luettu 14.9.2021
- Heinonen, Olli-Pekka (2021) Eletään ihmisiksi. Yhteisöllistä viisautta etsimässä.
- Katz, Richard S. & Mair, Peter (1995) Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergency of the Cartel Party
- Keman, Hans (1994) The Search for The Centre: Pivot Parties in West European Party Systems
- Kirchheimer, Otto (1966) The Transformation of the Western European Party Systems
- Kiviniemi, Mari, Kaunisto, Timo, Puumala, Tuomo, Saarikko, Annika & Laaninen, Timo (21.6.2011): Keskustan työkirja
- Mickelsson, Rauli (2015/2021) Suomen puolueet – Vapauden ajasta maailmantuskaan, Vastapaino
- Oikeusministeriön tieto- ja tulospalvelu (2022) Aluevaalit, koko maan tulokset puolueittain ja yhteislisätoimittain https://tulospalvelu.vaalit.fi/AV-2022/fi/tulos_kokomaa.html luettu 29.1.2022
- Panebianco, Angelo (1988) Political Parties. Organization and Power
- Pekonen Kyösti (1997) Kansa ja puolueet nyt: Puolueiden toimintaympäristön muutos
- Politico (2021) Poll of Polls: Germany, 2021 general election. Politico. <https://www.poli-tico.eu/europe-poll-of-polls/germany/> luettu 25.05.2021
- Puolustusvaliokunnan mietintö (PuVM 4/21 vp) https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/PuVM_4+2021.aspx luettu 17.1.2022
- Repo, Sirpa (28.1.2022) Syntyneitä ja kuolleita enemmän kuin edellisenä vuonna – Uusimaa kärsi historiallisen muuttotappion <https://www.keski-uusimaa.fi/paikalliset/4459053> luettu 28.1.2022
- Ruostetsaari Ilkka (2005) Toimenkuva katoamassa vai valoa ikkunassa. Paikallisen poliittisen järjestötoiminnan tila Suomessa.
- Suuronen, Aleksi, Grönlund, Kimmo & Siren, Rasmus (2019) Puolueiden äänestäjät teoksessa Borg, Sami, Kestilä-Kekkonen, Elina & Wäss, Hanna (toim.) Poliitikan ilmastomuutos - Eduskuntavaalitutkimus 2019, 260–287
- Suomen ympäristökeskus Syke (4.10.2021) Suomen Ilmastopaneelin raportti: Oikeudenmukaisuus huomioitava energiamurroksessa [https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Suomen Ilmastopaneelin raportti Oikeuden\(61640\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Suomen_Ilmastopaneelin_raportti_Oikeuden(61640)) luettu 5.10.2021

Tasavallan presidentti (24.8.2021): Tasavallan presidentti Sauli Niinistön puhe suurlähettiläskokouksessa 24.8.2021 <https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-puhe-suurlahettilaskokouksessa-24-8-2021/> luettu 20.1.2021

Tasavallan presidentti (1.1.2022): Tasavallan presidentti Sauli Niinistön uuden vuoden puhe 1.1.2022 <https://www.presidentti.fi/puheet/tasavallan-presidentti-sauli-niiniston-uudenvuodenpuhe-1-1-2022/> luettu 20.1.2022

Tilastokeskus (1981) Kunnallisvaalit 1980, Suomen virallinen tilasto XXIX B:6 https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/104444/xkvaq_198000_1981_dig.pdf?sequence=1&isAllowed=y luettu 17.1.2022

Tilastokeskus (1985) Kunnallisvaalit 1984, Suomen virallinen tilasto XXIX B:7 https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/104443/xkvaq_198400_1985_dig.pdf?sequence=1&isAllowed=y luettu 17.1.2022

Tilastokeskus (1989) Kunnallisvaalit 1988, Vaalit 1989:1 https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/104446/xkvaq_198800_1989_dig.pdf?sequence=1&isAllowed=y luettu 17.1.2022

Tilastokeskus (1993) Kunnallisvaalit 1992, Vaalit 1993:1 https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/119851/xkvaq_199200_1993_dig.pdf?sequence=1&isAllowed=y luettu 17.1.2022

Tilastokeskus (1996) Ehdokkaiden ikäjakama sukupuolen mukaan puolueittain kunnallisvaaleissa 1996 <https://www.stat.fi/tk/he/vaalit/vaalit96/index.html> luettu 14.1.2022

Tilastokeskus (2000) Kunnallisvaalit 2000 - millaisia ehdokkaita - millaisia valittuja? https://www.stat.fi/til/kvaa/2000/kvaa_2000_2004-05-31_kat_002.html luettu 14.1.2022 Tilastokeskus (2001) Kunnallisvaalit 2000, Vaalit 2001:1 https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/119874/xkvaq_200000_2001_dig.pdf?sequence=1&isAllowed=y luettu 17.1.2022

Tilastokeskus (2004) Ehdokkaiden lukumäärä puolueittain vaalipiirin ja kunnan mukaan kunnallisvaaleissa 2004 https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin_Passiivi/StatFin_Passiivi_vaa_kvaa_2004_02/020_kvaa_2004_tau_101.fi.px/table/tableViewLayout1/ luettu 14.1.2022

Tilastokeskus (2017) Kunnallisvaalit 2017 – Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysit https://www.stat.fi/til/kvaa/2017/04/kvaa_2017_04_2017-04-27.fi.pdf luettu 14.1.2022 Tilastokeskus (2021a) Liitetäulukko 1. Ehdokkaiden lukumäärä vaalipiireittäin ja puolueittain kuntavaaleissa 2021 https://www.tilastokeskus.fi/til/kvaa/2021/01/kvaa_2021_01_2021-06-04_tau_001.fi.html luettu 14.1.2022

Tilastokeskus (2021b): Eduskuntavaalit 1983–2019, puolueiden kannatus muuttujina Alue, Puolueiden kannatus, Sukupuoli, Puolue ja Vuosi, Eduskuntavaalit-aikasarjat https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaa_evaa_evaa_as/020_evaa_2019_tau_120.px/table/tableViewLayout1/ luettu 10.11.2021

Tilastokeskus (2021c) Europarlamenttivaalit 1996–2019 muuttujina Puolue ja Vuosi, osuus äänistä %, Kaikki ehdokkaat, Europarlamenttivaalit-aikasarjat https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaa_euvaa_euvaa_as/020_euvaa_2019_tau_102.px/table/tableViewLayout1/ luettu 10.11.2021

Tilastokeskus (2021d) Kuntavaalit, puolueiden kannatus muuttujina Alue, Tiedot, Puolue ja Vuosi, Kunnallisvaalit-aikasarjat https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaa_kvaa_kvaa_as/statfin_kvaa_pxt_12g3.px/table/tableViewLayout1/ luettu 10.11.2021

Tilastokeskus (2021e) Ehdokkaiden vaalimenestyksen kuvaus presidentinvaaleissa 2000 ensimmäisellä kierroksella https://tilastokeskus.fi/til/pvaa/2000/pvaa_2000_2004-05-31_tau_018.html luettu 17.1.2022

Tilastokeskus (2021f) Presidentinvaali 2018 muuttujina 1.1. Ehdokkaiden saamat äänimäärät ja äänimääräosuudet presidentinvaalissa 2018, 1 vaali. muuttujina Alue, Ehdokas ja Ehdokkaiden kannatus https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaa_pvaa_pvaa_2018/110_pvaa_2018_tau_101.px/table/tableViewLayout1/ luettu 17.1.2022

Ulkoministeriö (2022) Ulkoministeriössä toimineet ulkoministerit ja muut ministerit <https://um.fi/ulkoministeriossa-toimineet-ulkoministerit-ja-muut-ministerit> luettu 31.1.2022

Valtioneuvosto (19.4.2007) Pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelma <https://valtioneuvosto.fi/-/69-paaministeri-matti-vanhasen-ii-hallituksen-ohjelma> luettu 20.1.2022

Valtioneuvosto (9.9.2021) Valtioneuvoston puolustusselonteko <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163405> luettu 9.12.2021

Valtioneuvosto (18.1.2022) Ministerit ministeriössä – Valtiovarainministeriö tai Valtiovaraintoimituskunta <https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitukset-ja-ministerit/raportti/-/r/v8/2-25> luettu 18.1.2022

Wass Hanna (2020) Puolueiden kannatuspohja talouden rakennemuutoksessa. Teoksessa Olof Ehrenkrona (toim.) Puolueet tienhaarassa. Ruotsin ja Suomen poliittinen maisema.

Westrén-Doll, Joakim (10.9.2021) Vihreät valitsee viikonlopun pulue-kokouksessaan uutta puoluejohtoa ja puheenjohtaja Maria Ohisalon sijaisen <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008247750.html>

Westrén-Doll, Joakim (11.9.2021) Vihreiden uudet varapuheenjohtajat ovat Atte Harjanne, Iiris Suomela ja Hanna Holopainen – joukosta valitaan Ohisalon sijainen <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008256689.html>

Yli-Lahti, Jussi (21.6.2021) Henkilökohtainen tiedoksianto, sähköposti

Puoluesidonnaiset asiakirjat

Keskustanuoret (1973) Vihreämpään yhteiskuntaan – keskustanuorten ohjelmajulistus

Keskustapuolue (1982) Periaateohjelma <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESKP/220> luettu 17.1.2022

Suomen Keskusta ry:n Vuosikertomus 1990

Suomen Keskusta (1996) Keskustan periaatteet <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESKP/220> luettu 17.1.2022

Suomen Keskusta ry:n Vuosikertomus 2000

Suomen Keskusta (2006) Keskustan periaateohjelma: Kohti tasa-arvoista, luonnonmukaista sivistisyhteiskuntaa <https://www.fsd.tuni.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/222> luettu 17.1.2022

Suomen Keskusta (2021a) Puoluevaltuuston asiakirja

Suomen Keskusta (2021b) Toimintakertomus 2020

Videot

Ajatuspaja Alkio **Mikä on Keskustan paikka ja tehtävä? -webinaari 14.4.2021**

(19.4.2021) Kemppainen, Jouni: Keskustan neljä tulevaisuudennäkymää <https://www.youtube.com/watch?v=hk6MvRihqmg>

Ajatuspaja Alkio **Nuoriso äänestää -webinaari 20.10.2021**

(22.10.2021) Kuntavaalien äänestäjäkysely nuorille -keskeiset tulokset

https://www.youtube.com/watch?v=54aZpygWXdM&list=PLtlbvk8C_ya8qqVomqgfIBNVNEG2XgTgy&index=1&t=5s

Ajatuspaja Alkio **Missä olet keskustasta? -webinaari 23.10.2021**

(27.10.2021a) Karimäki, Jenni: Rahat vai henki? Puolueiden toimintaedellytykset nyt ja tulevaisuudessa <https://www.youtube.com/watch?v=mcrX7bAXm1A>

(27.10.2021b) Rahkonen, Juho: Mission impossible? Suomalaisten arvot ja asenteet – ja miten puolueet niihin vastaavat <https://www.youtube.com/watch?v=6L-kfTRWows>

Yle Areena (27.5.2021) Kuntavaalit 2021 Puheenjohtajatentti: Anna-Maja Henriksson kohdasta 24:15 alkaen <https://areena.yle.fi/1-50759264> katsottu 17.1.2022

ajatuspajaalkio.fi

**MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO**

msl.fi